

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ
Гуманітарно-педагогічний факультет

НУБІП України

УДК 378.013.78-053.6:352.07

ПОГОДЖЕНО
Декан гуманітарно-педагогічного факультету
Ірина САВИЦЬКА

ДОПУСКАЄТЬСЯ ДО ЗАХИСТУ
Завідувач кафедри соціальної роботи та реабілітації
Ірина СОПІВНИК

МАГІСТЕРСЬКА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на тему
ОРГАНІЗАЦІЙНІ УМОВИ РОБОТИ МОЛОДІЖНИХ ЦЕНТРІВ В ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАДАХ

Спеціальність 231 «Соціальна робота»
Освітня програма «Соціальна робота»
Орієнтація освітньої програми освітньо-професійна

Гарант освітньої програми
доктор педагогічних наук, доцент
(науковий ступінь та вчене звання)

Керівник магістерської кваліфікаційної роботи
кандидат педагогічних наук, доцент
(науковий ступінь та вчене звання)

Ростислав ТАРАСЕНКО
(підпис) (ПІБ)

Ірина ПЕША
(підпис) (ПІБ)

Виконав
(підпис)

Євгеній ХІБОВСЬКИЙ
(ПІБ студента)

НУБІП України

КМІВ – 2023

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ

Гуманітарно-педагогічний факультет

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри соціальної
роботи та реабілітації

Ірина СОПІВНИК

(підпис) (ПІБ)

« » 2022 р.

ЗАВДАННЯ

ДО ВИКОНАННЯ МАГІСТЕРСЬКОЇ РОБОТИ

Євгенію ХІБОВСЬКОМУ

Спеціальність
Освітня програма

231 «Соціальна робота»
«Соціальна робота»

Орієнтація освітньої програми – *освітньо-професійна*

Тема магістерської роботи «**ОРГАНІЗАЦІЙНІ УМОВИ РОБОТИ
МОЛОДІЖНИХ ЦЕНТРІВ В
ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАДАХ**»,

затверджена наказом від « » 2022 р. № « »

Термін подання завершеної роботи на кафедру «06» листопада 2023 р.

Вихідні дані до магістерської роботи: *наукові розробки вітчизняних і зарубіжних учених; матеріали періодичних видань; навчальна та довідкова література з теми дослідження.*

Перелік питань, що підлягають дослідженню:

1. Проаналізувати нормативно-правові аспекти функціонування молодіжних центрів в об'єднаних територіальних громадах.

2. Узагальнити вітчизняний і зарубіжний досвід діяльності молодіжних центрів в об'єднаних територіальних громадах.

3. Вивчити стан участі молоді в громадському житті об'єднаних територіальних громад.

4. Обґрунтувати та експериментально перевірити ефективність організаційних умов роботи молодіжних центрів в об'єднаних територіальних громадах.

Дата видачі завдання «27» вересня 2022р.

Керівник магістерської роботи

Ірина СОПІВНИК

Завдання прийняв до виконання

Євгеній ХІБОВСЬКИЙ

ЗМІСТ

Вступ	4
РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФУНКЦІОНУВАННЯ МОЛОДІЖНИХ ЦЕНТРІВ В ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАДАХ	6
1.1. Нормативно-правові аспекти функціонування молодіжних центрів в об'єднаних територіальних громадах	6
1.2. Особливості розвитку молодіжних центрів в Україні	23
1.3. Молодіжний центр – інститут самореалізації молоді	33
<i>Висновки до першого розділу</i>	39
РОЗДІЛ II. ДОСВІД ДІЯЛЬНОСТІ МОЛОДІЖНИХ ЦЕНТРІВ В ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАДАХ	41
2.1. Зарубіжний досвід реалізації молодіжної політики	41
2.2. Вітчизняний досвід діяльності молодіжних центрів	52
<i>Висновки до другого розділу</i>	69
РОЗДІЛ III. ВИВЧЕННЯ СТАНУ УЧАСТІ МОЛОДІ В ГРОМАДСЬКОМУ ЖИТТІ ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД	71
3.1. Вивчення стану участі молоді в громадському житті об'єднаних територіальних громад	71
3.2. Експериментальна перевірка реалізації організаційних умов роботи молодіжних центрів в об'єднаних територіальних громадах	88
<i>Висновки до третього розділу</i>	97
ВИСНОВКИ	98
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	103
ДОДАТКИ	111

ВСТУП

НУВБІП України

Одним із актуальних завдань сучасної молодіжної політики є створення комфортного середовища, простору для самореалізації, розвитку та працевлаштування молоді. В умовах децентралізації саме громада несе

НУВБІП України

відповідальність за розбудову такого середовища, яке дозволить молоді розвиватися на місцях, де вони живуть і хочуть жити. Фінансова підтримка, забезпечення людськими ресурсами, розвиток молодіжної інфраструктури та залучення молоді до процесу прийняття рішень є пріоритетними складовими

НУВБІП України

цієї роботи. Громади несуть відповідальність за розв'язання цих надзвичайно важливих завдань разом із отриманням бюджетних преференцій та адміністративних повноважень. Одним із шляхів розв'язання вказаних завдань є розвиток мережі молодіжних центрів як осередків практичної роботи з

НУВБІП України

молоддю з урахуванням її потреб та інтересів у конкретному населеному пункті. Протягом останніх років в Україні набули широкого поширення молодіжні хаби, платформи та коворкінги, які успішно працюють у більшості обласних центрів України, а також активно розвиваються в ОТГ. Цьому

НУВБІП України

сприяло і прийняття відповідної правової бази, якою запроваджено інноваційну для нашої країни установу для розв'язання питань соціального становлення та розвитку молоді – молодіжний центр.

НУВБІП України

Тематику участі молоді у суспільному житті та ролі державних інститутів у створенні умов для активізації молодіжної участі досліджували українські вчені, зокрема, Є. Бородін, В. Барабаш, М. Головатий, В. Гловенько, М. Канавець, Л. Кіндрат, І. Пеша, Є. Савін, Л. Савчук.

НУВБІП України

Особливості та форми участі молоді у суспільному житті територіальної громади досліджували О. Кулініч, І. Парубчак, К. Плоский, М. Перепелиця.

Форми та методи молодіжної роботи спрямовані на активізацію молодіжної участі у суспільному житті та розбудові територіальних громад знайшли своє відображення у наукових доробках Л. Кіндрат, Л. Мукоеєвої, О. Пометун, Н. Тілікіної та ін.

Мета дослідження: обґрунтувати та експериментально перевірити організаційні умови роботи молодіжних центрів в об'єднаних територіальних громадах.

Завдання дослідження:

1. Проаналізувати нормативно-правові аспекти функціонування молодіжних центрів в об'єднаних територіальних громадах.

2. Узагальнити вітчизняний і зарубіжний досвід діяльності молодіжних центрів в об'єднаних територіальних громадах.

3. Вивчити стан участі молоді в громадському житті об'єднаних територіальних громад.

4. Обґрунтувати та експериментально перевірити ефективність організаційних умов роботи молодіжних центрів в об'єднаних територіальних громадах.

Об'єкт дослідження: організація діяльності молодіжних центрів .

Предмет дослідження: організаційні умови роботи молодіжних центрів в об'єднаних територіальних громадах.

Методи дослідження: *аналіз наукової літератури*, з метою розкриття особливостей діяльності молодіжних центрів в об'єднаних територіальних громад; *контент-аналіз* нормативно-правових документів; *узагальнення*, з метою вивчення вітчизняного і зарубіжного досвіду діяльності молодіжних центрів в об'єднаних територіальних громадах; *опитування*, з метою діагностики рівня поінформованості та зацікавленості молоді діяльністю молодіжних центрів.

РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФУНКЦІОНУВАННЯ МОЛОДІЖНИХ ЦЕНТРІВ В ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАДАХ

НУВБІП України

1.1. Нормативно-правові аспекти функціонування молодіжних центрів в об'єднаних територіальних громадах

НУВБІП України

Відповідно до Закону України «Про основні засади молодіжної політики» (2021), в категорію молоді відносяться люди віком 14-35 років. В Україні молодіжну політику регламентують Національна молодіжна стратегія до 2030 року та Закон України «Про основні засади молодіжної політики» (2021). Стаття 6 Закону передбачає створення Національної ради з питань молоді, що являє собою структуру, яка буде виконувати роль консультативно-дорадчого органу при Уряді та забезпечувати молодіжне представництво. Цей Закон є найважливішим документом у сфері молодіжної політики України. Він встановлює основні принципи реалізації молодіжної політики та містить в собі ключові організаційні, соціально-економічні, правові та політичні засади соціалізації молоді в Україні.

Законом (стаття 5, пункт 2) визначено «механізми та інструменти участі молоді у формуванні та реалізації молодіжної політики:

1) інформування про рішення та дії органів державної влади, органів місцевого самоврядування, що стосуються молоді, шляхом оприлюднення відповідної інформації на своїх офіційних веб-сайтах, через медіа, соціальні мережі та за допомогою інших доступних для молоді засобів та методів комунікації;

2) проведення консультацій, у тому числі електронних, із суб'єктами молодіжної роботи, іншими заінтересованими сторонами, проведення опитувань молоді тощо;

3) налагодження діалогу з молоддю шляхом підтримки молодіжних ініціатив, утворення молодіжних рад, призначення радників з питань молоді,

проведення громадських слухань, публічних обговорень, створення робочих груп із залученням суб'єктів молодіжної роботи;

4) забезпечення партнерства між молоддю та органами державної влади і органами місцевого самоврядування на всіх етапах формування та реалізації молодіжної політики, спільного проведення оцінювання ефективності рішень і заходів молодіжної політики;

5) забезпечення представництва молоді у складі консультативно-дорадчих органів, що утворюються органами державної влади, органами місцевого самоврядування у порядку, визначеному законодавством;

6) залучення суб'єктів молодіжної роботи до реалізації завдань молодіжної політики у порядку, визначеному законом» [44].

Стаття 15 даного Закону законодавчо регулює створення і діяльність молодіжних центрів. Зокрема, п.1 ст.15 відображає мережу молодіжних центрів, які включають:

1) молодіжний центр загальнодержавного рівня (Всеукраїнський молодіжний центр);

2) республіканський Автономної Республіки Крим, обласні, Київський та Севастопольський міський молодіжний центр (регіональні молодіжні центри);

3) міські, районні, районні у містах, селищні, сільські молодіжні центри (місцеві молодіжні центри).

2. Всеукраїнський молодіжний центр є державною установою, що належить до сфери управління центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує молодіжну політику. Всеукраїнський молодіжний центр утворюється та діє з метою сприяння розвитку регіональних та місцевих молодіжних центрів, розвитку та популяризації нових форм, методів та інструментів молодіжної роботи, її організаційного, методичного та ресурсного забезпечення.

3. Регіональні молодіжні центри є бюджетними установами, що утворюються органами Автономної Республіки Крим, органами місцевого

самоврядування і належать до сфери їх управління. Регіональні молодіжні центри є опорними, утворюються та діють з метою забезпечення рівного доступу молоді до послуг, що надаються молодіжними центрами в рамках виконання завдань молодіжної політики, раціонального та ефективного використання ресурсів, впорядкування та розвитку мережі місцевих молодіжних центрів, загальної координації їхньої діяльності, розвитку та підтримки молодіжних ініціатив.

4. Місцеві молодіжні центри є установами, організаціями, підприємствами, що утворюються органами місцевого самоврядування і належать до сфери їх управління. Місцеві молодіжні центри також можуть бути юридичними особами незалежно від організаційно-правової форми, форми власності та підпорядкування. Місцеві молодіжні центри комунальної форми власності можуть утворюватися та діяти на базі закладів освіти, культури, охорони здоров'я, соціального захисту шляхом їх реорганізації у разі ухвалення відповідного рішення органом місцевого самоврядування, що є засновником зазначеного закладу, у порядку, визначеному законом.

Місцеві молодіжні центри сприяють соціальному та індивідуальному розвитку дітей та молоді на засадах залучення до прийняття рішень та інтеграції в життя громади, забезпечують розвиток громадянської та неформальної освіти, запроваджують інші форми змістовного дозвілля дітей та молоді, здійснюють методичне та інформаційне забезпечення діяльності молодіжних та дитячих громадських об'єднань, інших суб'єктів молодіжної роботи.

5. Молодіжним центрам, що відповідають критеріям якості, затвердженим центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує молодіжну політику, присвоюється національний знак якості.

6. Моніторинг діяльності молодіжних центрів здійснюється відповідно до критеріїв та в порядку, що визначаються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує молодіжну політику.

7. Фінансове забезпечення діяльності молодіжних центрів здійснюється за рахунок коштів засновників та інших джерел, не заборонених законодавством.

8. З метою розвитку молодіжної інфраструктури органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування, заклади освіти, культури, охорони здоров'я, фізичної культури і спорту, підприємства, установи та організації незалежно від форми власності та підпорядкування можуть організовувати роботу молодіжних просторів.

Молодіжна робота в такому разі здійснюється з урахуванням специфіки роботи закладу та може включати надання послуг з неформальної освіти, культурного розвитку, донесення до дітей та молоді інформації про необхідність збереження здоров'я, популяризації здорового способу життя, проведення активного та змістовного дозвілля, розвитку вуличних культур.

Порядок функціонування молодіжного простору визначається власником (балансотримувачем, розпорядником) будівель, споруд, інших приміщень чи земельних ділянок, на базі яких організовано молодіжний простір.

Рекомендації щодо організації роботи молодіжного простору затверджуються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує молодіжну політику» [44].

Питання функціонування молодіжних центрів визначаються «Типовим положенням про молодіжні центри», що затверджується Кабінетом Міністрів України.

Відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України № 1198 від 18 грудня 2018 р. «Про затвердження типових положень про молодіжні консультативнодорадчі органи», місцеві державні адміністрації та органи місцевого самоврядування отримали повноваження щодо створення молодіжних рад. «Ця постанова є одним із найважливіших правових документів в контексті залучення молоді. Встановленим рішенням Уряду рекомендував органам місцевого самоврядування створити молодіжні ради на

місцевому рівні з одним із двох запропонованих Типових положень (обласного чи місцевого рівня). Основна відмінність між обласними та місцевими радами полягає в їх певному призначенні: регіональна – передбачає реалізацію державної політики у молодіжній сфері на обласному рівні, а місцева – розв'язання місцевих питань у молодіжній сфері. Указом Президента № 462/2021 від 10 вересня 2021 року створено Раду у справах молоді як дорадчий орган при Президенті» [36].

У Положенні молодіжний центр – визначається як «установа, що утворюється для вирішення питань соціального становлення та розвитку молоді» [42]. Метою діяльності центру «є сприяння: соціалізації та самореалізації молоді; інтелектуальному, моральному, духовному розвитку молоді, реалізації її творчого потенціалу; національно-патріотичному вихованню молоді; популяризації здорового способу життя молоді; працевлаштуванню молоді та зайнятості у вільний час, молодіжному підприємству; забезпеченню громадянської освіти молоді та розвитку волонтерства; підвищенню рівня мобільності молоді... Засновниками центрів державної форми власності може бути Мінмолодьспорт, комунальної форми власності – органи місцевого самоврядування, приватної форми власності – юридичні та/або фізичні особи» [42].

Важливим є з'ясування питань щодо завдань які стоять перед регіональними та місцевими центрами.

Основними «завданнями регіонального центру є:

- 1) сприяння створенню та розвитку місцевих центрів на території регіону;
- 2) забезпечення участі місцевих центрів у виконанні загальнодержавних та інших програм з питань молодіжної політики;
- 3) здійснення організаційно-правового, методичного та інформаційного забезпечення діяльності місцевих центрів;
- 4) здійснення інформаційно-просвітницької роботи серед місцевих центрів, формальних і неформальних структур молодіжного громадянського

суспільства та молоді регіону, зокрема організація та проведення конференцій, засідань, форумів, семінарів, тренінгів, акцій, наметових таборів; замовлення видавничої продукції; вивчення громадської думки, використання соціальної реклами, забезпечення можливостей для неформальної освіти молоді;

5) вивчення, аналіз та впровадження інноваційних форм і методів роботи з молоддю, спрямованих на: соціалізацію та самореалізацію молоді; інтелектуальний, моральний, духовний розвиток молоді, реалізацію її творчого потенціалу; національно-патріотичне виховання молоді; популяризацію здорового способу життя молоді;

6) працевлаштування молоді та забезпечення зайнятості у вільний час, розвиток молодіжного підприємництва;

7) забезпечення громадянської освіти молоді та розвитку волонтерства;

8) підвищення рівня мобільності молоді;

9) популяризація та здійснення заходів щодо встановлення стандартів у галузях, які є важливими для реалізації політики у молодіжній сфері на загальнодержавному, регіональному і місцевому рівнях;

10) розроблення пропозицій щодо стандартів якості роботи з молоддю та інновацій у молодіжній сфері;

11) популяризація стандартів європейської молодіжної політики і роботи з молоддю в Україні, освітньої філософії та підходів відповідно до рекомендацій Ради Європи та Європейського Союзу;

12) створення власних матеріалів і програм у напрямках неформальної освіти, міжкультурних обмінів та громадянської освіти молоді;

13) сприяння розвитку молодіжних обмінів, міжрегіональному і міжнародному співробітництву в молодіжній сфері;

14) участь центру в мережевій роботі між молодіжними центрами;

15) здійснення моніторингу за якістю діяльності місцевих центрів відповідно до Національного знака якості та критеріїв якості для молодіжних центрів, затверджених Мінмолодьспортом» [42].

Важливими «завданнями міського центру є:

1) утвердження громадянської позиції, духовності, моральності, національно-патріотичної свідомості та формування у молоді сімейних, національних і загальнолюдських цінностей;

2) створення умов для творчого розвитку особистості, інтелектуального самовдосконалення та лідерських якостей у молоді;

3) популяризація здорового способу життя молоді;

4) сприяння працевлаштуванню молоді та зайнятості у вільний час, молодіжному підприємству;

5) сприяння волонтерській діяльності та мобільності молоді;

6) участь у розвитку міжнародного молодіжного співробітництва та міжрегіональної взаємодії молоді в Україні;

7) популяризація стандартів європейської молодіжної політики і роботи з молоддю в Україні, освітньої філософії та підходів відповідно до рекомендацій Ради Європи та Європейського Союзу;

8) залучення потенціалу територіальної громади до реалізації молодіжної політики» [42].

Відповідно до Типового Положення місцеві центри відповідно до покладених на них завдань:

«1) сприяє інтелектуальному, моральному, духовному розвитку молоді, реалізації її творчого потенціалу, забезпечує національно-патріотичне виховання та громадянську освіту молоді;

2) проводить заходи, спрямовані на популяризацію здорового способу життя молоді;

3) проводить профорієнтаційну роботу серед молоді, сприяє її працевлаштуванню та зайнятості у вільний час, молодіжному підприємству;

4) організовує змістовне дозвілля молоді та сприяє її волонтерській діяльності;

5) сприяє вивченню та поширенню інноваційного досвіду з питань реалізації молодіжної політики;

6) сприяє залученню потенціалу територіальної громади до реалізації молодіжної політики;

7) узагальнює на місцевому рівні статистичні дані та готує інформаційно-аналітичні матеріали стосовно проведеної молодіжної роботи, які подає регіональному центру та органу, який його утворив;

8) бере участь у розвитку міжнародного молодіжного співробітництва та міжрегіональної взаємодії молоді в Україні;

9) сприяє популяризації стандартів європейської молодіжної політики і роботи з молоддю в Україні, освітньої філософії та підходів відповідно до рекомендацій Ради Європи та Європейського Союзу;

10) проводить інформаційно-просвітницьку роботу серед молоді, зокрема організовує конференції, засідання, форуми, семінари, тренінги, акції; замовляє видавничу продукцію;

11) вивчає громадську думку, використовує соціальну рекламу, забезпечує можливості для неформальної освіти молоді;

12) взаємодіє із структурними підрозділами місцевих держадміністрацій та органами місцевого самоврядування, територіальними органами центральних органів виконавчої влади, підприємствами, установами та організаціями незалежно від форми власності, громадськими об'єднаннями, іншими інститутами громадянського суспільства, органами учнівського та студентського самоврядування;

13) взаємодіє з іншими молодіжними центрами» [42].

Національна молодіжна стратегія до 2030 року, яка затверджена Указом Президента України №94/2021 від 12 березня 2021 року, спрямована на створення сприятливого середовища для інтелектуального, морального та фізичного розвитку молоді, залучення молодих людей до розробки та реалізації молодіжної політики від загальнодержавного до місцевого рівня та підвищення конкурентоспроможності української молоді на ринку праці.

Основними пріоритетами стратегії є:

Основними пріоритетами Стратегії є: « безпека, підвищення безпечності середовища і посилення життєстійкості молоді, здоров'я – формування навичок здорового способу життя, розвиток та збереження фізичної культури, культури здорового харчування та психогігієни; спроможність – залучення молоді до участі у суспільному житті, підвищення її самостійності, конкурентоспроможності, формування у молоді громадянських компетентностей; інтегрованість – підвищення мобільності, соціальної і культурної інтеграції молоді в суспільне життя України та світу.

Ці пріоритети поширюються на всі вікові категорії і реалізуються через завдання та заходи, що враховують особливості життя молоді.

Підвищення безпечності середовища та посилення життєстійкості молоді

Брак безпечних та передбачуваних умов життя впливає на весь комплекс життєвих рішень молоді. Особливо гостро це проявляється у період створення сім'ї та народження дітей, коли молодь вперше стикається з відповідальністю за життя іншої людини та з необхідністю взаємодії із суспільними та державними інституціями з ймовірно низьким рівнем довіри через стереотипне сприйняття механізмів державного управління, високий рівень бюрократичних процесів, недостатній рівень якості надання державних послуг і впровадження в життя цифрових технологій.

Викликом для перехідного українського суспільства є зміна ціннісних пріоритетів молодих батьків – люди, в яких до створення сім'ї переважали цінності самовираження, після народження дітей так чи інакше стикаються із непередбачуваністю і відчуттям тривоги (щодо рівня доходів, системи охорони здоров'я, освіти, роботи, інфраструктури тощо). Це може призвести до зосередженості на власній вразливості, замиканні на близькому оточенні, психологічному дискомфорті та інших проявах цінностей виживання або на прагненні до еміграції як збереження цінностей самовираження.

Для запобігання поверненню суспільства до цінностей виживання слід зосередитися на тому, щоб зробити навколишнє середовище молоді

безпечнішим та більш передбачуваним. Як наслідок, зміна життєвих обставин менше впливатиме на рівень задоволеності своїм життям та відчуття щастя, а модель (насамперед матері) не буде сприймати такі обставини, як перешкоду для професійної самореалізації.

Для забезпечення підвищення безпечності середовища та посилення життєстійкості молоді необхідним є:

- зниження рівня невизначеності зовнішнього середовища шляхом отримання знань про засади функціонування держави і суспільства;

- подолання наслідків впливу радянського періоду (недовіра до державних інституцій, прагнення слабкої держави, невіра у власну спроможність);

- посилення життєстійкості, що допомагає справлятися з небезпечними ситуаціями, асоціальною поведінкою, ризиками, які супроводжують перехід молоді від дитинства до дорослого життя;

- розвиток безбар'єрного простору;
- безпечне поводження із соціальними мережами та Інтернетом;

- запобігання та протидія будь-яким формам насильства проти молоді (домашнє насильство, булінг (цькування), мобінг тощо);

- формування у молодих батьків відповідального ставлення до виховання своїх дітей шляхом підвищення рівня власної поінформованості та адаптації найкращих світових практик з виховання дітей і батьківства;

- популяризація та поширення практики позитивного батьківства;

- надання психологічної допомоги, у тому числі молодим сім'ям;
- підтримка і надання послуг молодим сім'ям, зокрема тим, що потрапили у складні життєві обставини.

Формування навичок здорового способу життя, розвиток фізичної

культури, культури здорового харчування та психогігієни

Формування навичок здорового способу життя передбачає забезпечення високого рівня фізичної активності, раціонального харчування, попередження

хвороб, а також психологічне та соціальне благополуччя особистості. Стратегія спрямована на посилення відповідальності молоді за збереження та зміцнення власного здоров'я, профілактику негативних факторів, зокрема щодо запобігання соціально ризикової поведінки.

Для забезпечення формування навичок здорового способу життя, розвитку фізичної культури, культури здорового харчування та психогігієни необхідним є:

- психопрофілактика факторів стресу та психотравмуючих ситуацій, у тому числі таких, що пов'язані з тимчасовою окупацією території України, бойовими діями, вимушеним переміщенням молоді та іншими соціально негативними подіями;

- популяризація здорового способу життя, збереження репродуктивного здоров'я, принципів здорового харчування, відповідних знань і навичок щодо соціально безпечної поведінки;

- розширення переліку медичних послуг для молоді, а також консультування і супроводження з питань фізичного та психічного здоров'я, вакцинації, запобігання інфекційним та неінфекційним захворюванням, у тому числі таким, що передаються статевим шляхом;

- підвищення якості надання медичних послуг для молоді у закладах охорони здоров'я, у тому числі через лікарів загальної практики - сімейних лікарів, а також у клініках, дружніх до молоді;

- підтримка наукових розробок з удосконалення системи фізичного виховання за співпраці фахівців у сферах охорони здоров'я, освіти, фізичної культури та спорту;

- діагностика, виявлення проявів вживання психоактивних речовин, різних форм залежності, запобігання їх виникненню, а також палінню;

- сприяння розвитку неформальних спортивних рухів (брейкданс, паркур, бігбокс, діджеїнг, стрітбол, ролерблейдинг, скейтбординг, сноубординг тощо), вуличних тренувань та фізичної культури.

НУБІП УКРАЇНИ

Залучення молоді до участі у суспільному житті, підвищення її самостійності, конкурентоспроможності, формування у молоді громадянських компетентностей

Молодий громадянин є особистістю, який за власним покликом, на підставі власного досвіду та власних суджень формує середовище навколо себе. Однак у разі невирішення проблеми безпеки суспільства, під загрозою можуть опинитися самореалізація і цінності, орієнтовані на розвиток. Освіта, кар'єра, родина стають засобами виживання, а не втіленням мрій і прагнень.

Викликами для повноцінної, а не формальної самореалізації, зокрема, є:

- брак віри у те, що молодь може впливати на свою долю, а відтак вміння ефективно взаємодіяти із власним середовищем;
- лідерство, яке сприймається як статус, а не готовність до відповідальності та спроможності ухвалювати рішення;

- несамостійність у виборі напрямку професійної діяльності та, як наслідок, хибне уявлення, що гідно жити можна лише у разі здобуття вищої освіти або опанування виключно престижної професії;

- брак усвідомленої взаємодії з боку всіх сторін та рівної участі молоді в ухваленні важливих рішень, що призводить до відчуження від громадських, суспільних, державних та інших інституцій, слабкої інтегрованості в життя суспільства;

- низький рівень знань та навичок для заснування та ведення власної справи, недостатньо розвинена підприємницька культура та відсутність доступних фінансових та навчальних ресурсів, що знижують інтерес молоді до провадження підприємницької діяльності.

Важливими факторами є підвищення рівня конкурентоспроможності молоді, створення умов для набуття нею управлінських, громадянських та соціальних компетентностей, розвитку підприємливості та самостійності молоді.

Як результат, підвищиться впевненість молоді у власних силах та збільшиться частка активної молоді, знизиться рівень патерналізму,

посилиться ініціатива, підвищиться продуктивність праці, відбудеться розуміння та прийняття принципів демократії і відкритого суспільства, особистісне зростання молоді.

Для забезпечення залучення молоді до участі у суспільному житті, підвищення її самостійності, конкурентоспроможності, формування громадянських компетентностей необхідним є:

- створення можливостей для особистісного зростання молоді, орієнтованих на різні вікові групи;

- формування ключових компетентностей, необхідних кожній сучасній людині для самореалізації, зокрема підприємливості та фінансової грамотності;

- розвиток лідерства, лідерських навичок (саморозвиток, міжособистісні стосунки та суспільна відповідальність) як складових освітніх заходів та програм формальної і неформальної освіти;

- створення умов для свідомого вибору професійної діяльності через практику і стажування, розширення доступу до навчання та інших освітніх можливостей, орієнтованих на ринок праці;

- ознайомлення молоді з процесами державотворення, діяльністю органів державної влади та органів місцевого самоврядування, популяризація державної служби;

- створення умов для утвердження серед молоді принципів доброчесності;

- розвиток громадянських компетентностей та компетентностей, необхідних для реалізації потенціалу молоді, її інтеграції у суспільне життя, адаптації до викликів сучасного світу, що швидко змінюється (у тому числі щодо поваги до прав людини, розвитку критичного мислення та медіаграмотності);

- заохочення молоді до отримання якісної освіти (STEM-освіти, STEAM-освіти), проведення досліджень та оволодіння науково-технічними, інженерними професіями;

• просування (промоція) креативних індустрій серед молоді;
 • підвищення рівня конкурентоспроможності та зайнятості молоді,
 здійснення консультування щодо професійного і кар'єрного розвитку,
 враховуючи її інтереси, можливості та потреби ринку праці, із залученням
 батьків, роботодавців та інших заінтересованих сторін з урахуванням їх
 впливу на вибір професійної діяльності;

• створення можливостей для зниження частки економічно
 неактивних молодих українців, які не шукають роботи, не навчаються, не
 здобувають кваліфікації і не працюють;

• формування культури підприємництва, використання
 інноваційного потенціалу, стимулювання до відкриття власної справи;
 • сприяння розвитку соціального-школьного підприємництва з
 метою формування у учнів підприємливості, отримання ними знань, навичок,
 дотримання стандартів доброчесності та антикорупційних принципів,
 необхідних для успішного та етично зваженого ведення власної справи;

• сприяння розвитку молодіжних центрів в Україні, у тому числі
 забезпечення діяльності державної установи «Всеукраїнський молодіжний
 центр»;

• підготовка фахівців, які працюють з дітьми та молоддю, у тому
 числі молодіжних працівників;
 • підтримка формального та неформального навчання щодо
 інструментів участі молоді для представників органів державної влади та
 органів місцевого самоврядування;

• створення умов і можливостей для розвитку та посилення
 спроможності органів учнівського та студентського самоврядування,
 студентських та молодіжних консультативно-дорадчих органів при обласних,
 Київській, Севастопольській міських державних адміністраціях, молодіжних
 рад як дієвих інструментів участі молоді у процесах ухвалення рішень та їх
 навчання;

створення умов для формальної, неформальної та інформальної освіти представників органів державної влади та органів місцевого самоврядування з питань залучення молоді до процесів ухвалення рішень на державному, регіональному, місцевому рівнях;

залучення молоді до вирішення питань, пов'язаних з навколишнім природним середовищем;

сприяння створенню умов для розвитку спроможності інститутів громадянського суспільства у молодіжній сфері;

сприяння участі молоді у діяльності інститутів громадянського суспільства;

створення умов для розвитку молодих осіб як цілісних особистостей, які гармонійно поєднують невіддільний фізичний, емоційний, інтелектуальний розвиток на основі цінностей;

покращення цифрових компетентностей молоді та забезпечення доступу до нового покоління цифрової інфраструктури;

забезпечення доступу молоді до високошвидкісного Інтернету.

Підвищення мобільності, соціальної і культурної інтеграції молоді в суспільне життя України та світу

Викликами у створенні рівних можливостей для молоді, її інтегрованості в суспільне життя України та світу є брак суб'єктивності, низький рівень обізнаності про різноманітність способів життя різних груп молоді, існуючі бар'єри для включення молоді в соціальне, громадське та економічне життя.

Важливими у цьому напрямі є сприяння соціальній і культурній інтеграції у всій її багатоманітності та посилення толерантності і солідарності молодих громадян.

Результатом інтеграції буде більш активне включення різних груп молоді, у тому числі вразливих та соціально відокремлених груп, у суспільне життя, підвищення мобільності, взаємодії між різними культурами і субкультурами.

Для забезпечення підвищення мобільності, соціальної і культурної інтеграції молоді в суспільне життя України та світу необхідними є такі чинники:

- забезпечення рівних можливостей для самореалізації молоді;
- запобігання і протидія стереотипам та дискримінації;
- сприяння гендерній рівності, взаємній повазі серед молоді та розширення обізнаності про культурне різноманіття та способи життя молоді;
- забезпечення гендерної рівності у трудових відносинах;
- розвиток волонтерської діяльності та мобільності молоді в межах України та в партнерстві з іншими державами;

• забезпечення участі молоді у міжнародних молодіжних обмінах, зокрема у рамках програм Ради Європи та Європейського Союзу;

• формування серед молоді розширеного поняття української ідентичності, яке базується не тільки на походженні, а й на цінностях та виборі;

• залучення молоді, у тому числі молодих іммігрантів, закордонних українців, іноземців, які мають інтерес до української культури, у соціальне, економічне, культурне життя України;

• підтримка та заохочення осіб з інвалідністю до повноцінної участі в економічному, соціальному та громадському житті;

• реалізація проектів та здійснення заходів для підготовки молоді до самостійного життя;

• проведення суспільно-просвітницьких кампаній, спрямованих на виховання у громадян поваги до прав осіб з інвалідністю та заохочення позитивних уявлень про осіб з інвалідністю і кращого розуміння їх суспільством;

• підтримка та заохочення молоді із сімей, які опинилися під загрозою бідності та соціальної ізоляції, для інтеграції та повноцінної участі у соціальному, громадському та економічному житті;

- реінтеграція молоді, яка проживає на тимчасово окупованих територіях України, та з числа внутрішньо переміщених осіб до культурного, інформаційного, освітнього простору України;

- запровадження ефективних соціально-гуманітарних механізмів інтеграції до соціального, громадського та економічного життя молоді, яка проживає на тимчасово окупованих територіях України;

- залучення молоді, яка проживає на тимчасово окупованих територіях України, та з числа внутрішньо переміщених осіб до активного суспільного життя в Україні;

- соціальна адаптація молоді, яка відбула покарання у виді обмеження волі або позбавлення волі на певний строк;

- сприяння здійсненню заходів, спрямованих на удосконалення механізмів забезпечення молоді житлом» [43].

Щодо управління молодіжною політикою, відповідальність за загальний розвиток та впровадження національної молодіжної політики в Україні покладається на Міністерство молоді та спорту України, що відповідає за розробку заходів, спрямованих на популяризацію здорового способу життя, зайнятості молоді, умов для інтелектуального та творчого саморозвитку молоді, соціального розвитку дітей та молоді, гуманістичних цінностей та патріотизму серед молоді. Крім того, Міністерство молоді та спорту України також відповідає за державну підтримку молодіжних та дитячих об'єднань та розвиток волонтерства.

Після початку повномасштабної війни в Україні молодіжні центри переорієнтували напрямки своєї роботи та адаптували послуги, які вони надавали, для допомоги цивільному населенню, зокрема молоді: надання гуманітарної допомоги, психологічна та юридична підтримка, організація та функціонування притулків, надання послуги, пов'язані з роботою з дітьми.

Таким чином, основними нормативно-правовими документами, що визначають законодавчо-правове регулювання функціонування молодіжних центрів є: Закон України «Про основні засади молодіжної політики», Указ

Президента України «Про Національну молодіжну стратегію до 2030 року», .
 Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження типових положень
 про молодіжний центр та про експертну раду при молодіжному центрі».

1.2. Особливості розвитку молодіжних центрів в Україні

В Україні із 2015 року спостерігається тенденція розвитку та створення молодіжні центрів, які мають стати своєрідними центрами для молоді, місцем змістовного проведення вільного часу. Подібні молодіжні центри вже існували за радянських часів і слугували культурно-освітнім майданчиком для виховання молоді. Після Революції Гідності почали говорити про існування молодіжних центрів і переформулювати їхню діяльність, тому що суспільство нарешті зрозуміло, що дуже важливо працювати з молодим поколінням, яке в майбутньому прийде на зміну існуючому. Старі молодіжні центри почали трансформуватися і змінювати вид діяльності з радянського на європейський. Відтепер молодіжні центри не мають бути звичайним приміщенням із газетними стінами, маленьким залом, спортивним чи ігровим обладнанням, ключ від якого має лише керівник закладу і може бути відкритий для потенційних відвідувачів раз на місяць.

Молодіжний центр – це насамперед приміщення, вільний простір, де молоді люди можуть цікаво та повноцінно проводити час безкоштовно, наприклад, коворкінг для молоді. Молодіжні центри повинні пропонувати широкий спектр послуг. Наприклад, сьогодні є багато молодіжних центрів зайнятості, які допомагають людям знайти роботу. Також у центрі можна організувати різноманітні навчальні курси та лекції, до послуг молоді комп'ютери та книги – все, що потрібно для саморозвитку. Сьогодні в Україні існує кілька сотень молодіжних центрів і просторів різних форм власності. Такі молодіжні центри, платформи та коворкінги успішно працюють у більшості обласних центрів України, але активно розвиваються і в невеликих містах та селах України.

Цілями таких молодіжних центрів в Україні є:

- розвиток громадянської освіти молоді через участь у громадській діяльності;

- Національно-патріотичне виховання;

- Розвиток волонтерства та мобільності молоді;

- Реалізація творчого потенціалу молоді;

- Популяризація здорового способу життя;

- Сприяння працевлаштуванню молоді у вільний час, повноцінний і корисний вільний час, заохочення молоді до підприємницької діяльності.

Кожен із молодіжних центрів в Україні має свою унікальну історію, свою структуру та способи функціонування та взаємодії молодих людей, вони абсолютно несхожі один на одного, але завжди намагаються переймати

найкращі практики та обмінюватися досвідом з один одного. Цьому сприяє

парасолькова організація громадської організації «Асоціація молодіжних центрів України», яка є майданчиком для обміну практиками між спільнотами молодіжних центрів з різними формами власності, структурою та системою управління. Цікавими у своїй діяльності, зокрема є такі як «М Формация» –

вважається локомотивом культурно-освітніх інновацій . «М Формування » є

платформою генерування ідей , об'єднання зусиль та потенціалу молодих людей з метою впровадження соціально корисних ініціатив. Крім того, центр створює всі умови для розвитку та реалізації ідей для творчих особистостей з

цікавими та значущими планами.

Відколи в Україні вперше з'явилася ідея перетворення бібліотек зі звичайних книгозбірень із функцією «віддав книгу – отримав книгу» на центри

культури та відпочинку, місцеві активісти горіли ідеєю проведення якоїсь реформи в стінах бібліотеки. А саме – прищепити їм дух творчості,

креативності, генерації ідей та думок. Через короткий час надійшла

пропозиція від міського голови Бердичева Василя Мазура зібрати місцеву молодь у центральній бібліотеці. Міська влада виявила готовність створити

новий, сучасний заклад – комфортний і придатний як для відпочинку, так і для посиденьок, занять, семінарів, зустрічей та тренінгів [60].

Основна діяльність центру здійснюється відповідно до положення про нього, а саме: - здійснення громадянської освіти; - формування правової культури та протидії протиправній поведінці молоді; - розвиток неформальної освіти; - проектна та субсидійна діяльність; - створення та зміцнення культурних зв'язків з молодіжними громадськими об'єднаннями на території України; - формування здорового способу життя у молоді та підлітків; - підтримка творчої та талановитої молоді, розвиток культурних традицій у молодіжному середовищі; - сприяння розвитку повноцінних способів проведення вільного часу молоддю; - розвиток професійної діяльності молоді; - розвиток міжнародних культурних контактів молоді та студентських обмінів.

Центр є структурним підрозділом Центральної міської бібліотеки, діє на підставі Статуту Центральної міської бібліотеки в Бердичева та Положення про молодіжний центр і поширює свою діяльність на територію [60]. Молодіжний центр є структурним підрозділом Центральної міської бібліотеки, яка є комунальним некомерційним закладом культури і підпорядковується безпосередньо відділу культури виконавчого комітету Бердичівської міської ради. Директором центру є директор ЦБС з 2018 року в центрі працює 5 співробітників та керівник. Працівники центру – це працівники бібліотеки, які працюють за окремими посадовими інструкціями.

Окремо в бібліотеці працює заступник директора ЦБС по роботі з молоддю.

Центр діє відповідно до річного плану роботи центру та Комплексної програми соціально-економічного розвитку міста Бердичева на 2016-2018 роки [60]. Оскільки структури молодіжних центрів в Україні різні, різні й джерела їх фінансування. Наприклад, джерелами фінансування Молодіжного центру «М-Формат» є кошти міського бюджету, субвенції, спонсорська та партнерська допомога на здійснення діяльності у вигляді негрошового еквівалента (тобто придбання необхідного обладнання, оплата послуг тощо). Місцеві молодіжні центри активно розвиваються там, де вони найбільше

потрібні. Зокрема, в Донецькій області відкрито близько 85 нових молодіжних центрів, які працюють на базі бібліотек, колишніх будинків культури або просто створені з нуля. Живий приклад створення молодіжного простору є

проекти Львівської освітньої фундації «Теплиця» та «Вільна Хата». «Вільна Хата» – це неформальний, безкоштовний простір мистецький. Місце зустрічі

вільних людей. Місце для творчості, саморозвитку, презентації та реалізації своїх ідей. «Теплиця» в Слов'янську – майданчик для ініціатив, відкритий простір для громадських ініціатив, долучитися до його створення може кожен.

Це простір для неформальної освіти, саморозвитку та творчості вільних

людей. Тут немає вікових, статевих та інших обмежень. Є дві теми, які гості добровільно намагаються не обговорювати – політичні погляди та релігійні уподобання. Це дуже чутливі теми, які роз'єднують суспільство, а «Теплиця»

прагне об'єднати. Ідея вільних громадських просторів народилася у

Краматорську після успішного завершення проекту Львівської освітньої

фундації «Будуємо Україну». Місцева активістська спільнота тоді ініціювала створення молодіжного хабу. Потім почали думати, як створити простір, де можна було б щодня зустрічатися та організувати культурні та освітні

заходи. Представники фонду Раст дізналися про акцію з Facebook і

запропонували допомогу. Фактично за місяць була готова концепція простору та знайдено приміщення. А за два місяці, у грудні 2014 року, проект «Вільна хата» стартував. Після відкриття «Вільної хати» у Краматорську велика група

волонтерів зі Слов'янська, які там побували, загорілися ідеєю створити такий

майданчик у своєму місті. 16 травня 2015 року в місті Слов'янськ запрацювала

ініціативна платформа «Теплиця». Це чудовий приклад трансформації спільноти, як одна спільнота бере досвід від іншої та реалізує його в собі.

Основною діяльністю вільних просторів «Вільна Хата» та «Теплиця» є сам

простір. Сюди можна прийти і просто випити кави, почитати книгу,

поспілкуватися з цікавою людиною, пограти в настільні ігри, зробити уроки та

підготуватися до занять, послухати лекцію чи взяти участь у майстер-класі,

адже неформальна освіта – це одне з основних тенденцій сьогодення. «Вільна

«Хата» залучає молодь до соціальних проєктів, таких як: «Добрий сусід» (допоможіть потребуючих сімей), волонтерський табір «Будуємо Україну разом» (БУР), який передбачає відбудову квартир внаслідок бойових дій, а також розвиває спільноту соціального підприємництва на базі музичної студії/репетиційної бази для музикантів, а також працює розвивати соціальне підприємництво в місті та області в рамках проєкту «Краматорська інноваційна платформа», і все це супроводжується розвитком культурної спільноти міста, через зустрічі з відомими діячами культури та громадськості та використання набутих знань для організації фестивалів та міських свят.

Команда «Вільна Хата» дає вам можливість вивчати мови, вчитися відповідальності, обмінюватися досвідом з людьми з багатьох міст України та світу, для реалізації ваших проєктів та ініціатив.

Спільнота ініціативної платформи «Теплиця» діє у трьох основних напрямках:

- неформальна освіта. Це дає відвідувачам розуміння того, що знань, які дають школи та університети, в сучасному світі недостатньо — потрібно займатися саморозвитком. Для цього в «Теплиці» проводяться різноманітні навчальні курси, тренінги та майстер-класи;

- соціальний напрям, ідеєю якого є розвиток соціального волонтерства у форматі «рівний рівному» для допомоги іншим;
- культурно-мистецький менеджмент.

«Вільна Хата» та «Теплиця» стали першими вільними площами, які відкрилися у східному регіоні України. Завдяки їхньому досвіду вже створено багато подібних просторів [60]. Громада також заснувала щорічний етнофестиваль «Гаївки», який вже 4 роки проходить у Краматорську і став традиційним краматорським святом. У 2015 році це був перший open-air фестиваль після бойових дій у місті та дав великий поштовх фестивальному руху міста.

Люди зі спільноти «Вільна Хата» вже засновують власні громадські організації та компанії, які мають значний вплив на кожне місто. Вільні

простори створюються як громадські проекти без статусу юридичної особи. З часом, у разі стабільної діяльності, реєструється відповідна громадська неприбуткова організація. «Вільна Хага» в Краматорську зареєструвала відповідну громаду організація лише через 2 роки роботи – у січні 2017 р., а «Теплиця» у Слов'янську – через 1,5 роки у лютому 2017 р.

Якщо говорити про приклад Західної області України, то одним із перших молодіжних центрів, який запрацював, став Львівський обласний Молодіжний центр, заснований рішенням Львівської обласної ради у 2001 році. Лише після Революції Гідності відбулася реорганізація діяльності Львівського молодіжного центру та зміна її формату. Керівництво центром взяла на себе команда, сформована з осередків молодіжних організацій Львівщини, які на той час становили велику спільноту різноманітних молодіжних громадських організацій, зацікавлених в ефективному функціонуванні цього центру. Саме раніше існуюча громада стала вирішальним чинником реорганізації діяльності ЛОМЦу. Завдяки її зусиллям молодіжний центр оновив штаб-квартиру, зібрав необхідні ресурси для молоді та побудував нову структуру з програмою проєктів та подій для молоді Львівщини.

Підсумовуючи досвід відкриття молодіжних центрів, можна зазначити, що наявність громади є необхідною умовою для створення таких молодіжних центрів та їх подальшої ефективної діяльності. Звісно, ніхто не заперечує, що завдяки генеральному плану обласної адміністрації та їх настановам. Можна створити і сто молодіжних центрів, але подальша ефективність таких центрів залежатиме саме від наявності сильної та стабільної громади, яка підтримуватиме їх життєдіяльність та покаже не штучні показники активності молоді в регіоні.

Більшість існуючих молодіжних центрів в Україні були створені завдяки підтримці та бажанню громади мати такий центр. Завдяки волонтерській діяльності ці громади об'єдналися та організували партнерство з місцевою владою, отримали кошти на функціонування такого центру від донорських

організацій, Самостійно забезпечив початковий організаційний розвиток центру. Проте існуючі молодіжні центри, бажаючи зберегти свою ефективність та вплив, завжди визначають один із стратегічних напрямків, зокрема розвиток та зміцнення своєї громади. Тому наявність сильної громади допоможе у двох випадках: у разі потреби створити молодіжний центр, якого ще немає, а другий – підтримувати та розвивати існуючий молодіжний центр, роблячи його ефективним та продуктивним.

На прикладі діяльності Львівського обласного молодіжного центру було стратегічно правильно створити та об'єднати громаду перед тим, як почати використовувати таку платформу, як сам молодіжний центр. Тому що раніше створена команда з уже розподіленими компетенціями та налагодженими процесами змогла швидко та ефективно запуснути діяльність молодіжної платформи, не витрачаючи час на організацію її діяльності на момент її існування. Це стало своєрідною підготовкою. І для того, щоб продовжувати свою безперервну роботу, цей молодіжний центр створив навколо себе свіжу спільноту, яка доповнювала його діяльність і допомагала підтримувати баланс у разі потреби замінити когось із старої спільноти чи посилити діяльність організації. Ця закономірність (див. Рис.1.2.1) дозволила громаді перетворитися на стійку організацію, незалежну від ряду зовнішніх і внутрішніх факторів. Такі молодіжні центри можна створювати як з нуля, так і на базі різних уже існуючих установ.

Рис. 1.2.1 Закономірності побудови молодіжних центрів [60]

Для держави раціональніше перетворювати існуючі бібліотеки на молодіжні простори, аніж будувати молодіжні центри з нуля. Молодіжний простір у бібліотеці – це перш за все кімната, вільний простір, де молодь може цікаво та змістовно проводити свій час безкоштовно. Суттєвою відмінністю молодіжного простору в бібліотеці від, наприклад, коворкінгів чи клубів за місцем проживання – це безкоштовна форма обслуговування, коли відвідувач

безкоштовно користується всіма ресурсами та можливостями, доступними в цьому просторі (при цьому час, за видачу читачького квитка може стягуватися плата). Відтак усі бажаючі можуть відвідувати та користуватися послугами молодіжного простору без обмежень за умови реєстрації безпосередньо як користувач бібліотеки чи відвідувач простору. Для реєстрації відвідувачів

можна (за потреби) створити окремі реєстраційні документи для кожного заходу, що відбувається в молодіжному просторі, або реєстраційну форму для людей, які користувалися окремим видом послуг (комп'ютер, книги, відео, ігри тощо). Модель організації часу також відрізняється. Учасники коворкінгів

залишаються незалежними та вільними, мають можливість спілкуватися, обмінюватися думками та допомагати один одному. У клубі ж учасники збираються у відповідний час для проведення майстер-класу чи групи і залишають приміщення після його завершення. Молодіжний простір поєднує

дві форми роботи: окрім традиційних лекцій чи занять, можна працювати як самостійно, так і в групах, у будь-який вільний від занять час. Тривалість перебування залежить від графіка роботи молодіжного простору.

Ще однією особливістю молодіжного простору є відкрита робота з молоддю, заснована на принципах волонтерства та можливості для розвитку та навчання, що в майбутньому допоможе молоді брати активну участь у житті

демократичного суспільства та, з іншого боку, задовольняти власні потреби розвитку. Важливо, щоб молодіжні працівники самі йшли до молоді, а не чекали її. Має бути безпосередня участь молоді в організації роботи простору, не пасивна участь, а ініціювання діяльності, яка потрібна молоді. Для цього

молодіжний простір у бібліотеці може співпрацювати з громадськими об'єднаннями на основі партнерських угод, спільно формувати тематичне наповнення своєї діяльності, надавати приміщення та обладнання. у безкоштовне використання для організації зустрічей та майстер-класів.

Громадське об'єднання може співфінансувати роботу простору та бути партнером бібліотеки у розробці та реалізації проєктів. Молодіжний простір у бібліотеці створено з урахуванням особливих потреб студентів, працюючої

молоді та молоді, яка ніде не навчається та не працює. В усіх країнах ЄС на роботу з безробітними виділяються значні кошти і застосовуються різні методи – від підготовки іменних еписків у муніципалітетах до залучення їх хоча б до неформальної освіти, бо вважається, що через кілька років, якщо ми не роблячи це, працюючи з цією молоддю, вони стануть громадами, які становлять серйозну соціальну проблему, а їх інтеграція в суспільство обійдеться місцевим бюджетам у рази дорожче.

Майже 47% молоді, яка проживає в ОТГ (об'єднаних територіальних громадах), зазначають, що не відчувають змін для молоді після створення громад, понад 35% вважають, що місцева влада не враховує їхню думку при створенні громад у прийнятті рішень (за результатами Всеукраїнського соціологічного дослідження «Молодь України – 2017», проведеного Центром незалежних соціологічних досліджень «ОМЕГА» за дорученням Міністерства молоді та спорту України для відпочинку, необхідно змінити вид діяльності, коло спілкування та соціальну роль. У молодіжному просторі можливе подолання монотонності основної діяльності, розвиток більш гармонійний і творчий. Спільна діяльність, відпочинок сприяють спілкуванню. Необхідно, щоб молоді люди не лише брали участь у заходах, а й у виробленні рішень, які їх стосуються. Важливо, що 52% молодих людей готові особисто долучатися до соціальних ініціатив (за результатами дослідження «Молодь України – 2017») є вагомим показником того, що молоді люди хочуть змінити своє життя та життя своїх громад.

Процес створення громад на базі молодіжних центрів є циклічним. Існує початкова зовнішня спільнота, яка своїм впливом і діяльністю перетворюється на інституцію і створює собі більш сильний центр – молодіжний центр. А пізніше, діяльність молодіжного центру зміцнює та активізує внутрішню спільноту навколо нього або створює нову, якщо її раніше не було. Нові молодіжні спільноти часто створюються на базі молодіжних центрів та просторів, які створюються на основі бажання розвитку та спілкування, а найчастіше – на пошуку однодумців. Правильно сформульовані стратегічні

цілі таких молодіжних просторів сприятимуть розвитку молодого покоління, сприятимуть його соціалізації та реалізації особистого потенціалу, тим самим роблячи інвестиційний внесок у майбутній потенціал України. Розвиток молодіжних спільнот безпосередньо залежить від особистого та організаційні реінвестиції, створення окремої інституції для своєї діяльності, громада проводить свою діяльність для власного зміцнення, впливу на навколишнє середовище та залучення нових потенційних членів спільноти. Як і будь-яка організація, яка добає про свою сталість та довговічність, оновлення та регулярне придбання нових громад учасники дозволять їм впровадити нові практики в загальний досвід, дадуть імпульс для розвитку завдяки новим ресурсам, а також переглянуть поточні принципи роботи та внесуть до них зміни або навіть скасують їх, якщо це необхідно.

1.3. Молодіжний центр – інститут самореалізації молоді

Зважаючи на те, що одним із першочергових завдань діяльності молодіжного центру визначено сприяння самореалізації молоді, розглянемо можливості та засоби його досягнення в умовах цієї установи.

Самореалізація особистості є фундаментальною проблемою сучасної соціально-гуманітарної науки. Сучасний стан вивчення проблеми самореалізації особистості характеризується, з одного боку, міждисциплінарним характером, що дозволяє на її основі синтезувати різні підходи до людини (філософський, соціологічний, психологічний, екологічний та ін.), а з іншого боку, широтою і неоднозначністю трактувань поняття «самореалізація особистості», що відображає складність і багатовимірність його змісту. Термін «самореалізація» (self-realization) уперше увійшов до наукового обігу у 1902 році як «здійснення можливостей розвитку Я». Цікавою є позиція Ж. Воронцової, яка розглядає самореалізацію в системі потреб особистості та визначає її як «процес найбільш повного розкриття і зростання сутнісних сил людини в процесі багатогранної, вільної

діяльності» [4]. Досить вагомими є погляди С. Гармаш, яка стверджує, що самореалізація посідає певне місце в системі потреб особистості і є для неї сенсозначущим процесом. Тому самореалізацію особистості слід розглядати як «свідомий процес найбільш повного розкриття і зростання сутнісних сил людини в процесі багатогранної, вільної діяльності, який розгортається під дією суперечностей між «Я»-ідеалом та «Я»-реальністю, і має різні рівні свого становлення і розвитку» [6, с. 58–70].

Відносно молодого покоління Л. Левченко визначає самореалізацію як фундаментальну і найвищу потребу, трактуючи цей процес як «поєднання актів самопізнання, самооцінки, прояву творчої активності, самостійності, самовираження – обов'язково на просторі справді творчої, дослідницької роботи, обраної добровільно» [18, с. 43].

Проблема пошуку юною особистістю простору для самореалізації названа І. Бехом надзвичайно актуальною. Це пов'язано з нестабільністю, невизначеністю усіх сфер сучасного суспільства, у межах якого і створюється цей простір [1, с. 14]. Академік розглядає самореалізацію як фундаментальну цінність, як центральну характеристику людини, вищий рівень її розвитку, за якого практично здійснюється її Я (система цінностей). Через недостатню розробленість її механізму і технології формування вона часто залишається на рівні потенції особистості або ж реалізується досить змістовно обмежено, а то й у суспільно несхвальному ракурсі. «Самореалізація – це не сукупність певних способів діяльності чи поведінки, а цілісна діяльність і поведінка особистості. Якраз така функція самореалізації змушує враховувати структуру її процесу та рівні здійснення» [1, с. 9].

Важливо, що процес самореалізації є поступовим і багатогранним і ця багатогранність нарощується залежно від змістовного збагачення образу Я-особистості. Серед найважливіших мотиваційно-сміслових механізмів самореалізації сучасної молоді називають цінності цікавої роботи, матеріальної забезпеченості, міцної сім'ї і впевненості у власних силах. До значущих цінностей-цілей молоді також належать активне діяльне життя,

інтелектуальний розвиток як можливість освіти і самоосвіти, здоров'я, суспільне визнання. Значущими формами самореалізації молоді є такі форми, як досягнення соціального статусу, накопичення фінансових, матеріальних цінностей, долучення до інформації, безперервний пошук, що відображає динаміку становлення нового світогляду суспільства і підтверджує відносну стабілізацію ціннісних орієнтацій молоді. При цьому зберігають свою привабливість для молодого покоління традиційні форми самореалізації за допомогою особистісного зростання і духовного розвитку та в процесі творчості [20].

Важливо наголосити, що сучасна молодь демонструє прагнення бути суб'єктом самореалізації: продуктивно реалізовувати значущі особистісні цінності, активно розвивати свій особистісний потенціал.

Аналіз сучасної державної молодіжної політики свідчить про те, що акценти в її реалізації поступово зміщуються на сприяння самореалізації молодого покоління, що відповідає інноваційним підходам до роботи з молоддю і ролі держави в цьому процесі.

Однією з таких інноваційних практик молодіжної політики в Україні є розвиток мережі молодіжних центрів – осередків практичної роботи з молоддю. Це установи, які сприяють розвитку молодих людей, молодіжному підприємництву, громадянській освіті, популяризують здоровий спосіб життя, волонтерство. Молодіжні центри формують свою діяльність відповідно до потреб та інтересів молоді конкретного населеного пункту. Важливо, що створення та діяльність молодіжного центру можуть бути підтримані місцевою владою, за умови, що керівництво молодіжного центру доведе місцевій владі необхідність у його діяльності. Про це йдеться у графічній інструкції із заснування центру та у Типовому положенні про молодіжний центр. Напрями та форми роботи кожного центру формуються відповідно до попередньо визначених (згідно з оцінкою молодіжних потреб) актуальних напрямів молодіжної роботи. Такий підхід дозволяє максимально врахувати потреби молоді та сприяти їхній самореалізації. Найбільш поширеними

формами і методами роботи молодіжних центрів є: неформальна освіта (лекторії, тренінги, майстер-класи, робочі візити), туртки за інтересами, підтримка та реалізація тематичних молодіжних проєктів, тематичне таборування, волонтерська діяльність, організація культурних та дозвіллевих заходів, ярмарок талантів та ін.

Лисовець О. [20] розглядає можливості центру для самореалізації молоді на прикладі Ніжинського міського молодіжного центру (НММЦ), де у співпраці з директором А. Тимченко і було проведено емпіричне дослідження.

Наголосимо, що НММЦ діє у межах міської цільової програми «Утримання та

забезпечення діяльності Комунального закладу «Ніжинський міський молодіжний центр» Ніжинської міської ради Чернігівської області на 2019–2022 роки», метою якої є розвиток soft skills молоді для її професійного становлення, самореалізації, формування основ активного молодіжного

працівника та еко-свідомого громадянина. Основними завданнями Програми є: профорієнтація, професійне самовизначення, сприяння зайнятості та самозайнятості молоді, підвищення фінансової грамотності, вдосконалення

персонального тайм-менеджменту; підвищення еко-свідомості, еко-культури, формування відповідальної екологічної поведінки; протидія булінгу та

насильству; активізація громади, навчання основам проєктного менеджменту; підвищення компетентностей молодіжних працівників; розвиток критичного

мислення та медійної грамотності.

Основною цільовою аудиторією центру є учнівська, студентська, працююча та непрацююча молодь, лідери громадських організацій та ініціативних груп, молоді батьки. Специфікою НММЦ є організація клубної

роботи із залученням координаторів-волонтерів із числа молоді та молодіжних працівників міста, а також іноземців. Так, протягом 2019–2020 року до карантинних обмежень функціонували клуби «КубоРуби», «Шаховий клуб»,

«ЛіТЕРА», «Художня майстерня», «English speaking club «ОКЕ»», кіноклуб «БезПолкору» та клуб документального кіно про права людини

«LigaMOVIE». З початком введення карантинних обмежень та зміни

стандартних режимів роботи з молоддю, робота НММЦ було адаптовано до онлайн-форматів, а також до роботи міші-групами і за можливості на відкритому повітрі. Розпочали роботу клуби «English For Free» та «Free To Speak», Клуб вивчення корейської мови, клуб «Що? Як? Навіщо? повинен знати, діяти, мати сучасний актор», «Psicafe», «Між нами, дівчатами».

Робота таких об'єднань за інтересами особлива тим, що після моніторингу потреб та інтересів молоді, а також пошуку потенційного координатора молоді люди самі обирають назву, форму та часові рамки роботи клубу. Штатні працівники НММЦ лише забезпечують координацію, підтримку та моніторять дотримання діяльності в межах цінностей та правил роботи закладу. Такі форми не є інноваційними, але дають змогу проводити peer-to-peer-learning і сприяють розкриттю потенціалу молоді як із числа координаторів, так і з числа відвідувачів.

Також, орієнтуючись на специфіку онлайн-форматів у роботі молодіжних центрів, командою НММЦ було започатковано 3 постійні рубрики: «#АвтостопомПОкнижка», «OnliCraft», «Відверта кава #НаЧисто», до яких молоді люди запрошуються у різних ролях: акторів, ведучих, сценаристів, монтажерів, відеографів, фотографів. Це дає можливість молоді розкрити свій творчий потенціал, сприяє самовизначенню та самореалізації молодих людей.

У 2020 р. колектив НММЦ пройшов навчання тренерів за програмою «Skills Lab: Успішна кар'єра та Власна справа» і організував відповідний онлайн-курс для молоді Ніжина. Показовим є факт, що випусниця програми «Skills Lab: Успішна кар'єра» Г. Назаренко, безробітна на момент навчання, започаткувала на базі НММЦ єдиний у місті безкоштовний відкритий до всієї громади Клуб вивчення англійської мови «English For Free» та клуб розмовної англійської «Free To Speak», а також працевлаштувалася. Інший приклад: випусниця програми «Skills Lab: Власна справа» М. Рудик одразу після завершення курсу відкрила свій інтернет-магазин «Ota Krasota».

Більшість проєктів і практик НММЦ зорієнтовані саме на створення можливостей для самореалізації їх учасників. Окремі проєкти НММЦ навіть відзначені на обласному і всеукраїнському рівні: «Адвокація створення та облаштування КЗ «Ніжинський міський молодіжний центр», «ЕКОдвіж», «Вечорниці по-новому «Made in Ukraine», «Ліга старшокласників Ніжина».

Головна місія цих ініціатив полягає в тому, що молодь отримує змогу краще пізнати себе, переоцінити та структурувати свої життєві пріоритети та цінності, підвищити свою самооцінку, розкрити потенціал і розвинути комунікативні та організаторські здібності, навички проєктного менеджменту, отримати додаткові знання та просто знайти однодумців, які формуватимуть сприятливе для самореалізації середовище.

З метою з'ясування ефективності діяльності НММЦ щодо створення можливостей для самореалізації його відвідувачів було розроблено анкету «Самореалізація молоді на базі молодіжного центру». За допомогою анкети з'ясувалися: вплив відвідування та участі у заходах на самооцінку молодих людей; розвиток здібностей, набуття soft skills; виконання молоддю активних ролей у ході участі у заходах; відповідність напрямків і форм роботи закладу інтересам та вподобанням молоді громади. За результатами опитування

доведено, що освітній простір НММЦ безпосередньо сприяє кращому самопізнанню, підвищенню самооцінки та саморозвитку молоді за різноманітними сферами і, відповідно, є сприятливою формою для ефективної самореалізації молоді Ніжина, а саме: 20% опитаних відвідувачів НММЦ

виконують активні ролі, долучаючись до заходів і проєктів, що дає їм змогу розвивати свої компетенції, що в умовах карантинних обмежень та адаптації молодіжної роботи до онлайн-форматів є гарним показником; 45 % респондентів підвищили свою самооцінку, про що свідчать їхні відповіді; близько 30 % опитаної молоді переоцінили свої життєві пріоритети та цінності

і краще пізнали себе, більше 50 % респондентів покращили свої комунікативні навички, отримали додаткові знання за допомогою освітніх заходів, майже третина відвідувачів МЦ, що долучилися до опитування, підвищили свої

організаторські здібності та покращили навички проєктного менеджменту; більшість напрямків і форм роботи закладу відповідають інтересам та запитам молоді і збігаються з метою та завданнями цільової програми, що визначає діяльність НММЦ. Найбільш корисними та популярними напрямками роботи НММЦ, на думку опитаних відвідувачів, є сприяння творчому розвитку та реалізації молодих людей, підтримка ініціатив та проєктів самої молоді, розвиток критичного мислення та медійної грамотності, активізація громади та заходи екологічного спрямування, а також сприяння розвитку та підтримка волонтерського руху в громаді.

Висновок до першого розділу

Основними нормативно-правовими документами, що визначають законодавчо-правове регулювання функціонування молодіжних центрів є: Закон України «Про основні засади молодіжної політики», Указ Президента України «Про Національну молодіжну стратегію до 2030 року», Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження типових положень про молодіжний центр та про експертну раду при молодіжному центрі».

Розвиток спільнот молодіжних центрів в Україні має свої особливості розвитку, зокрема громадянсько-патріотичне спрямування, що пов'язано із повномасштабним військовим вторгненням військ російської федерації, що обумовило переорієнтації напрямів своєї роботи на надання гуманітарної допомоги, психологічної та юридичної підтримки, організацію та функціонування притулків, надання послуги, пов'язані з роботою з дітьми та із людьми з інвалідністю; культурний контекст, оскільки Україна має багатий культурний спадок, який може впливати на програми та заходи молодіжних центрів; соціально-економічна ситуація, що передбачає урахування економічних викликів у країні, молодіжні центри можуть зосереджуватися на питаннях професійного розвитку, наданні підтримки у пошуку роботи та підприємництва для молоді; патріотизм і громадянська активність, що сприяє розвитку патріотизму, національної гідності та громадянської активності

серед молоді; міжкультурна взаємодія, оскільки Україна має різноманітне населення з різних культур та етнічних груп, тому можуть виступати як місця для сприяння взаєморозумінню, толерантності та взаємодії між різними культурами; технологічний розвиток – використання сучасних технологій, зокрема Інтернету та соціальних мереж, може сприяти залученню молоді до молодіжних центрів, а також розвитку онлайн-спільнот та навчальних ресурсів. Спільноти молодіжних центрів в Україні активно відгукуються на особливості суспільства, сприяючи освіті, розвитку патріотизму, культурній різноманітності, громадянській активності та розвитку молоді.

Молодіжні центри створюються для надання підтримки, навчання, розвитку та співпраці молоді. Ці центри можуть надавати молоді можливості для саморозвитку, вдосконалення навичок, здобуття нових знань та взаємодії з іншими молодими людьми. Однак ефективність будь-якого молодіжного центру як інституту самореалізації може залежати від багатьох чинників, таких як доступність ресурсів, якість програм, підходи до навчання та підтримки, а також активна участь самої молоді в процесі.

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

РОЗДІЛ. ДОСВІД ДІЯЛЬНОСТІ МОЛОДІЖНИХ ЦЕНТРІВ В ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАДАХ

2.1. Зарубіжний досвід реалізації молодіжної політики

У 2008 році Європейський керівний комітет у справах молоді (CDEJ) затвердив проект з просування Європейських молодіжних центрів Ради Європи, як інструментів запровадження стандартів та прикладів належних практик у сфері молодіжної політики.

Основними інструментами Ради Європи для обміну знаннями та сприяння мережевій співпраці між молодіжними центрами є:

- Знак якості Ради Європи для молодіжних центрів, що надається молодіжним центрам, які відповідають стандарту (The Council of Europe Quality Label for Youth Centres);

- Європейська платформа молодіжних центрів (European Platform of Youth Centres), що забезпечує мережеву співпрацю серед центрів, відзначених знаком якості Ради Європи. Станом на 2017 рік об'єднувала 9 центрів з 9 країн. Перспективи, що надають Знак якості та Європейська платформа молодіжних центрів:

1. Можливість молодіжним центрам приєднатися до запровадження цінностей та політичних пріоритетів Ради Європи;

2. Заохочення розвитку якості серед молодіжних центрів (на основі визначених стандартів до підходів у сферах освіти і політики Ради Європи);

3. Можливості міжнародної мережевої співпраці та молодіжних обмінів (з умовами для розміщення учасників);

4. Просування стандартів якості у сфері неформальної освіти і міжнародної молодіжної роботи.

Багато країн у світі мають цікавий та значущий досвід роботи з молоддю через молодіжні центри та організації. Кожна окрема країна відрізняється різноманітним підходом та програм. Однією з країн, яка визначається своєю інноваційною роботою з молоддю, є Швеція. Швеція має розвинуту мережу

молодіжних центрів, які надають різноманітні можливості для освіти, культурної активності, розвитку навичок та громадянської участі молоді.

Інші країни, які також мають цікавий досвід роботи молодіжних центрів, включають США, Норвегію, Фінляндію, Данію, Нідерланди, Канаду та Новий Зеландію. У цих країнах молодіжні центри активно працюють над розвитком

навичок молоді, підтримкою громадянської участі, розвитком культурних та мистецьких ініціатив, а також надають підтримку у сфері зайнятості та підприємництва для молоді.

Крім того, країни Європейського союзу мають спільні ініціативи та програми для розвитку молодіжних центрів через програми фінансування, обмін досвідом та співпрацю між країнами.

Важливо відзначити, що кожна країна може мати унікальний підхід до роботи з молоддю, відповідно до своїх культурних, соціальних та економічних особливостей.

У США існують численні молодіжні центри, які надають різноманітні послуги та можливості для молоді. Варто зупинитися на програмах і основних напрямках діяльності молодіжних центрів у Сполучених Штатах:

1) Boys & Girls Clubs of America (BGCA): Це одна з найвідоміших молодіжних організацій у США. BGCA надає програми та послуги для молоді в галузі навчання, мистецтва, спорту та розвитку кар'єри. Вони мають тисячі клубів по всій країні.

2) YMCA (Young Men's Christian Association): YMCA пропонує різноманітні програми для молоді, включаючи спорт, навчання, табори та інші заходи.

3) Teen Centers: Багато міст та місцевих громад мають спеціальні молодіжні центри, які надають безпечне місце для підлітків, де вони можуть взяти участь у різних активностях, від групових занять до волонтерства та соціальних заходів.

4) Youth Leadership Programs: Деякі молодіжні центри спеціалізуються на розвитку лідерських навичок у молоді, надаючи їм можливість приймати участь у проєктах громадської служби, лідерських тренінгах та інших заходах.

5) Youth Employment Programs: Багато молодіжних центрів сприяють зайнятості молоді, надаючи їм можливість навчання професійних навичок, підготовки до працевлаштування та робочі практики.

6) Менторські програми: Молодіжні центри можуть організовувати менторські програми, де досвідчені дорослі надають підтримку та поради молоді у сферах навчання, кар'єри та особистого розвитку.

Ці приклади вказують на різноманітність та важливість ролі молодіжних центрів у підтримці розвитку молоді у Сполучених Штатах.

Молодіжні центри в Канаді відіграють важливу роль у розвитку молоді та сприяють їхньому освітньому, культурному та соціальному зростанню. Ось деякі особливості функціонування молодіжних центрів у Канаді:

- **Різноманітність програм** – молодіжні центри в Канаді надають різноманітні програми та послуги, такі як навчання, мистецькі заходи, спорт, лідерство, підтримка в учбі, консультування з кар'єрним розвитком та волонтерська робота.

- **Інклюзивність** – молодіжні центри в Канаді стежать за тим, щоб бути інклюзивними та доступними для всіх молодих людей, включаючи молодь з інвалідністю, мігрантів, представників інших культур та ідентичностей. Молодіжні центри Канади створюють програми, які можуть бути доступні для молоді з особливими освітніми потребами та інвалідністю.

Це може включати в себе адаптовані спортивні змагання, мистецькі класи або технологічні курси. Також Центри роблять все можливе, щоб усунути економічні бар'єри, забезпечуючи доступність програм та послуг для молоді з низьким рівнем доходу. У молодіжних центрах надаються консультації та підтримка для молоді з різними потребами, такими як психологічна підтримка, кар'єрне консультування та консультування щодо освіти. Центри проводять тренінги та воркшопи для молоді та персоналу щодо інклюзивності, сприяючи

свідомому розумінню та повагу до інакшості. Молодіжні центри залучають молодь до прийняття рішень та розробки програм, щоб молоді люди відчували, що їхні потреби та погляди беруться до уваги.

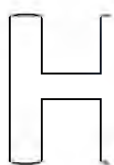
- Залучення громади – молодіжні центри активно взаємодіють з місцевою громадою, включаючи навчальні заклади, бізнес, неприбуткові організації та урядові агенції для сприяння розвитку молоді.

- Мережі та партнерства – центри часто забезпечують участь у мережах та партнерствах з іншими молодіжними організаціями як національного, так і місцевого рівня для обміну досвідом та ресурсами.

- Менторство та лідерство – молодіжні центри в Канаді сприяють розвитку менторських та лідерських програм, де досвідчені лідери співпрацюють з молоддю для сприяння їхньому особистому та професійному розвитку.

- Сприяння громадській участі – молодіжні центри надають можливості для молоді взяти участь у громадських ініціативах, волонтерській роботі та проєктах громадського характеру для залучення до громадської участі та громадянської відповідальності.

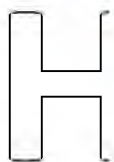
Аналізуючи «європейський досвід створення та діяльності молодіжних центрів можна відмітити, що у 2008 році Європейський керівний комітет у справах молоді (CDEJ) затвердив проєкт з просування Європейських молодіжних центрів Ради Європи як інструментів запровадження стандартів та прикладів належних практик у сфері молодіжної політики» [27]. Таким чином, «основними інструментами Ради Європи для обміну знаннями та сприяння мережевій співпраці між молодіжними центрами є: Знак якості Ради Європи для молодіжних центрів, що надається молодіжним центрам, які відповідають стандарту (The Council of Europe Quality Label for Youth Centers); Європейська платформа молодіжних центрів (European Platform of Youth Centers), що забезпечує мережеву співпрацю серед центрів, відзначених знаком якості Ради Європи» [17].

Європейська Мережа Молодіжних Центрів Ради (EYCN)

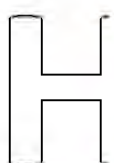
European Network of Youth Centers for international and inter – cultural learning – <http://eycn.org/>
14 країн: 16 повноцінних членів та один асоційований

До ключових особливостей центрів, зокрема, належить: використання методів участі і неформального навчання; участь у міжнародних і міжкультурних обмінах та навчанні; поширення цінностей Ради Європи про загальні права людини і демократію.

Європейська Конференція Молодіжних Клубів (ECYC)
European Confederation of Youth Clubs – <https://www.ecyc.org/>
18 країн: 19 організацій (більше 12500 центрів загалом)

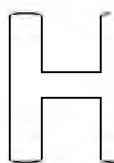
Принцип роботи: розширення можливостей молоді за допомогою відкритої молодіжної роботи і неформального навчання з метою поширення ідей демократичного громадянського суспільства, заохочення молодих людей брати активну участь у розвитку громад.

Європейська Агенція Молодіжного Інформування та Консультування (ERYICA)

European Youth Information and Counselling Agency – <http://eryica.org/>
28 країн: 24 повноцінних членів, 5 афілійованих, 4 взаємодіючих НГО (7500 центрів загалом)

Метою агенції є сприяння співпраці у сфері молодіжної інформаційної роботи і послуг; розвиток, підтримка і просування якісної загальної інформаційної молодіжної політики та практики на всіх рівнях; дотримання принципів Європейської молодіжної інформаційної хартії та інформаційних потреб молоді.

Основними принципами роботи молодіжних центрів у ЄС є: організація

дозвілля молоді в позанавчальний час; розташування центру повинно бути у

межах мікрорайону, де проживає молодь; центр має бути доступним, робочі умови для осіб з обмеженими можливостями; дозвілля організовується не лише для підлітків, але й для дітей та дорослих (освіта протягом усього життя)

Молодіжні центри у Норвегії мають багатий досвід роботи та є

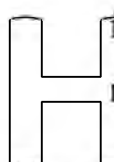
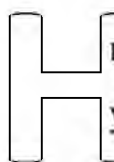
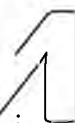
ключовими установами для розвитку молоді та громад в цій скандинавській

країні. Наведемо кілька основних аспектів досвіду роботи молодіжних центрів у Норвегії.

1. Інтегрований підхід – часто працюють з іншими громадськими та

освітніми установами, такими як школи та бібліотеки, для забезпечення

інтегрованого підходу до розвитку молоді. Це може включати в себе спільні проекти, заходи та навчальні програми.

2. Розвиток навичок та підерство – сприяють розвитку навичок у молоді та підтримці їхнього лідерства через навчання, тренінги та менторську підтримку.

3. Культурна різноманітність – з урахуванням росту культурної різноманітності у Норвегії сприяють взаєморозумінню та інтеграції молоді з різних культур та етнічних груп через культурні заходи, мовні курси та міжкультурні програми.

4. Сприяння здоровому способу життя – сприяють фізичній активності та здоровому способу життя серед молоді, організовуючи спортивні заходи, фітнес-тренування та навчання здоровому харчуванню.

5. Ментальне здоров'я – щоб підтримати ментальне здоров'я молоді, центри надають консультації та психологічну підтримку, а також організовують інформаційні заходи та тренінги.

6. Волонтерська робота – активно залучають молодь до волонтерської роботи, надаючи їм можливість приймати участь у громадських та благодійних ініціативах.

У Нідерландах існують численні молодіжні центри та організації, які працюють з молоддю та сприяють їхньому розвитку та самореалізації. Вони надають інтегровані послуги для молоді, включаючи освітню підтримку, навчання мистецтвам, спорт, консультації щодо зайнятості, підготовку до кар'єри та психологічну підтримку. Молодіжні центри надають можливості для молоді здобувати навички лідерства, участь у менторських програмах та волонтерстві в громаді. Ураховуючи різноманітність мов та культур у Нідерландах, молодіжні центри пропонують мовні курси, культурні виставки, фестивалі та інші заходи, сприяючи взаєморозумінню та інтеграції молоді з різних культурних та мовних груп. Молодіжні центри активно використовують технології, включаючи веб-платформи та соціальні мережі, для спілкування з молоддю, розповсюдження інформації про події та програми, а також для навчання онлайн. Надають консультації та підтримку молоді у виборі навчальних шляхів, здобутті вищої освіти, а також можливості

для участі в освітніх програмах та тренінгах. Центри сприяють активній участі молоді у громадських ініціативах, проєктах громадської служби та програмах волонтерства для покращення їхньої громади.

Позитивним є досвід литовської мережі відкритих молодіжних центрів та просторів, що нараховує більше 200 одиниць. Існуюча мережа надає молоді місце для проведення вільного часу, зустрічей та соціалізації, організовує дозвілля (музичні гуртки, комп'ютерні курси та ін.); має молодіжних працівників, які консультують і допомагають молоді; співпрацює з іншими профільними інституціями.

Відповідно до литовського законодавства, молодіжний центр – це заклад або його філія, який реалізує відкриту роботу у сфері надання соціальних, освітніх і психологічних послуг для молоді.

SUOMEN
NUORISOKESKUKSET

Фінська Асоціація Молодіжних Центрів (член EYCN)
<http://www.snk.fi/>

Об'єднує 10 центрів у всій країні. Асоціація підтримує розвиток молоді, пропонуючи цільові програми спрямовані на навчання та здобуття досвіду в безпечному середовищі. Головними завданнями є організація тренінгів, соціальної молодіжної роботи, молодіжних таборів, тематичних подорожей та міжнародних обмінів.

Ірландська мережа молодіжних клубів (член EYCN)
<http://youthworkireland.ie/>
340 клубів

Місцевий молодіжний клуб є серцем громади, де молоді люди, їх лідери, волонтери і молодіжні працівники займаються реалізацією різних проєктів та ініціатив. Молодіжний клуб сприяє більш активному залученню молодих людей до суспільного життя, а також навчання і підтримці волонтерів.

Литовська мережа відкритих молодіжних центрів та просторів
<http://www.jrd.lt/youth-centers>
190 центрів та просторів

Надає молоді місце для проведення вільного часу, зустрічей та соціалізації; організовує дозвілля (гуртки з музики, комп'ютерні науки та ін.); має молодіжних працівників, які консультують і допомагають молоді; співпрацює з іншими профільними інституціями.

Цільовою аудиторією відкритих молодіжних центрів є молодь віком від 14 до 29 років. Особлива увага приділяється менш вмотивованій молоді з обмеженими можливостями, яка з різних причин не в змозі або не хоче брати

участь в молодіжних заходах [14]. Між молодіжними центрами та просторами, які входять до литовської мережі існує деяка відмінність (див. таблицю 2.1.1).

Таблиця 2.1.1

Особливості литовських молодіжних центрів та просторів [26]

Ознаки	Відкритий молодіжний центр	Відкритий молодіжний простір
Юридичний статус	Окрема юридична особа або його філія	Функціонує без створення окремої філії
Установчі документи	Чітко встановлено, що установа або філія реалізує відкриту молодіжну роботу	Лише згадується робота з молоддю
Приміщення	Мінімум два	Мінімум одне
Персонал	Як мінімум два молодіжних працівника, з яких щонайменше один повинен мати вищу освіту і диплом соціального працівника чи соціального педагога	Як мінімум один працівник, до функцій якого належить відкрита робота з молоддю
Інші умови	Окремий вхід, окрема вбиральня	Вхід, вбиральня можуть бути спільними з іншими закладами

Для створення відкритих молодіжних центрів необхідна повна реорганізація існуючих закладів неформальної освіти і створення філій або нових юридичних осіб. Організаторами або співорганізаторами центрів можуть бути громадські організації, місцеві чи релігійні громади. Центр створюється у приміщеннях закладів культури, спорту, бібліотек, шкіл, а також інших державних закладах місцевих чи релігійних громад.

Муніципальна влада фінансує утримання приміщень, ремонт, матеріально-технічну базу (спортивне обладнання, музичну апаратуру тощо) – 85–95% від загальних витрат; департамент у справах молоді та молодіжної політики фінансує заходи центрів/просторів для молоді, консультує та навчає молодіжних працівників, створює сприятливі умови для розвитку відносин та співпраці з іншими молодіжними центрами Литви та Європи [26]

Ще одним вдалим прикладом залучення молоді та формування правильної комунікації між всіма рівнями управління є Молодіжний центр Eurég, розташований у місті Кілларні в Ірландії. Проекти для молоді, які реалізовує цей молодіжний центр, відповідають потребам молоді у громаді та розробляються за їхньої безпосередньої участі. Центр пропонує простір для молоді й молодіжних груп, а також здає приміщення в оренду комерційним компаніям. На території центру розташовані церква, школа Монтесорі та молодіжне кафе, яке відвідують і молодь, і інші громадяни. Цей досвід дозволяє молодим людям дізнатися, що їхні власні громади можуть запропонувати їм багато позитивного [17].

Залучення молоді з сільської місцевості до молодіжних ініціатив є актуальним не лише для України, це питання є поширеним для більшості розвинених країн. Наприклад, фінський молодіжний центр Marttinen розробив довгострокову стратегію для співробітництва з муніципалітетами регіону Пірканмаа щодо включення молоді із сільських громад. Стратегія молодіжних центрів містить положення про місцевих молодіжних працівників/працівниць як ресурс, що підтримує молодь на її шляху до автономії [26].

Для розвитку молодіжних центрів у сільських громадах як основного інституту у системі молодіжної політики, на державному рівні можна використати досвід Європейського керівного комітету у справах молоді щодо видання знаків якості для молодіжних центрів, адаптувавши його до вітчизняних умов.

Отже, молодіжні центри мають володіти такими відмінними особливостями: 1) ціннісно-орієнтована освіта (заходи молодіжних центрів сприяють ототожненню та прихильності громадянським цінностям за допомогою участі молоді у неформальній освіті); 2) мультиплікативність соціального впливу (заходи молодіжних центрів мають спрямовуватися на те, щоб підтримувати молодих людей у їхньому становленні як активних суб'єктів соціальних змін, а не тільки в їхньому індивідуальному розвитку та удосконаленні); 3) вплив на молодіжну політику (молодіжні центри мають

популяризувати та проводити заходи щодо встановлення стандартів у сферах, які є важливими для молодіжної політики від державного до місцевого рівня), 4) розвиток знань та освітня інновація (молодіжні центри мають бути центрами інновацій у молодіжній роботі); 5) міжнародне співробітництво (молодіжні центри надають можливість професіоналам і волонтерам молодіжного сектору обмінюватися досвідом та навчатися, перетинаючи національні кордони) [14].

Для сертифікації молодіжного центру він повинен відповідати наступним критеріям (рис. 2.1.1).

Рис. 2.1.1. Критерії відповідності молодіжного центру європейським Стандартам

Основними принципами роботи молодіжних центрів, зокрема у ЄС є:

1. Організувати дозвілля молоді людини в позанавчальний час – навіть якщо вона прийшла просто поспілкуватися з однолітками.
2. Центр має бути розташований у межах мікрорайону, щоб юнацтво могло дістатися туди в будь – який час без батьків.
3. Центр має бути доступним, робочі години – зручними для молоді, а заняття в ньому – безкоштовними.
4. Ті, хто не може відвідувати професійні заняття через обмежені можливості, тощо – можуть навчатися цьому в центрі.

5. Дозвілля організовується не лише для підлітків, але й для дітей та дорослих (освіта протягом усього життя) [26].

У контексті нашого дослідження цікавим є зарубіжний та національний досвід реалізації такої інноваційна форми залучення молоді до суспільно-корисного життя як – молодіжні банки. Вивченню цього питання присвячене

дослідження І. Пешої [38]. Дослідниця розглядає молодіжний банк як форму «залучення молоді до вирішення соціальних питань, що стосуються безпосередньо молоді а також є нагальними для громади в якій проживають

молоді люди. Діяльність молодіжного банку спрямована на підтримку молодіжних ініціатив спрямованих на розвиток громади шляхом організації конкурсів благодійного фінансування проєктів, які реалізуються молоддю.

Технологія фінансування проєктів через грантові конкурси, що проводяться молоддю і для молоді, широко поширена в США, Канаді, Європі. Перша молодіжна благодійна програма, в якій молоді люди шукали гроші на

проведення конкурсу молодіжних соціальних проєктів і самостійно організували і проводили конкурс, була впроваджена у 1985 році Громадським фондом Вашингтона (США). Молодіжні банки (YouthBanks) з

2002 року успішно працюють у 24 країнах світу. Модель молодіжного банку є унікальним методом залучення молоді до прийняття рішень та вирішення проблем місцевої громади. Місія банку – збирати та розподіляти кошти на

молодіжні проєкти. Особи, які беруть участь у YouthBanks у всьому світі, з'єднані через мережу YouthBank International, яка почала офіційно працювати у квітні 2013 року. YouthBank International – це організація яка підтримує та

розвиває/масштабує модель YouthBank, сприяючи та підключаючи глобальну мережу Youthbank» [38, 58-59].

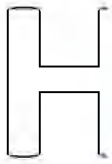
2.2. Вітчизняний досвід діяльності молодіжних центрів

У 1971 році при ЖЕКах і домоуправліннях в Україні були створені перші підліткові клуби (аналог європейських молодіжних центрів). Держава прагнула не просто забрати підлітків з вулиці, а й усебічно їх розвинути шляхом організованого дозвілля. Система фінансувалась за рахунок на 2% від сплати кожного мешканця за комунальні послуги. Сьогодні ж клубна система втратила чітко сформульовані цілі, педагогів, дітей, а також матеріально-технічну базу та приблизно 70-80% приміщень.

У «2003 році в Україні було 1656 підліткових клубів, а у 2007 – уже 1506.

Сьогодні їх залишилось близько 1000 і ще близько 100 створені за ініціативи громадських організацій. Окрім цього, 17 обласних молодіжних центрів виникли за ініціативи обласних рад та державних адміністрацій (насправді ж молодіжні центри, передбачені Законом, змінюють статuti і перетворюються на обласні молодіжні центри). Сьогодні молодіжні центри та клуби фактично перебувають у сфері управління Міністерства молоді та спорту України» [26, с. 13.].

Дослідження свідчить, що «сьогодні в Україні вже діє кількaсот молодіжних центрів і просторів різної форми власності, зокрема утворених на базі закладів освіти, культури, спорту. Такі молодіжні хаби, платформи та коворкінги успішно працюють у більшості обласних центрів України, а також активно розвиваються в маленьких містах і селах України. Найкращі приклади таких осередків роботи з молоддю демонструють Молодіжний центр Нововолинська «Нові крила», Мережа молодіжних центрів «Нове покоління», Молодіжний центр Дніпропетровщини, Житомирський міський культурно-спортивний центр, Молодіжні центри Донеччини, Хаб «Космодром» (Червоноград), Молодіжний центр Волині, Молодіжний центр «Кузня української інтелігенції» (Дніпро) та інші» [49].

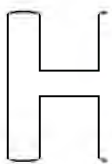
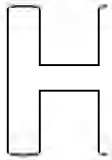
Lviv Regional Youth Center

Львівський обласний молодіжний центр, м. Львів
([facebook.com/lviv.youth.center](https://www.facebook.com/lviv.youth.center))

Засновник: обласна рада та обласна державна адміністрація.
Формат: платформа для комунікацій, співпраці та розвитку компетенцій молодих людей, з метою реалізації потенціалу молоді для втілення суспільно – корисних ініціатив. Центр активно працює над відкриттям можливостей молоді щодо участі у громадському житті та розбудові мережі молодіжних громадських організацій і служить майданчиком для комунікацій між молоддю, громадським сектором та органами влади.

Напрями діяльності:

- Створення умов для творчого розвитку особистості, інтелектуального самовдосконалення молоді;
- Профорієнтаційна робота серед молоді;
- Сприяння підвищенню громадської активності молоді та розвитку волонтерської діяльності;
- Поширення практики неформальної освіти та самоосвіти;
- Розвиток міжнародного співробітництва для реалізації молодіжних проєктів.

Маріупольський Союз Молодежи

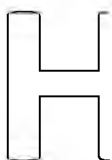
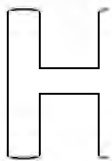
Мережа молодіжних центрів у Донецькій області
(м. Маріуполь, м. Мангуш, Волноваський район)
(<https://www.facebook.com/msmukraine/>)

Засновник: ГО «Маріупольська Спілка Молоді» за підтримки UNICEF, Данської Ради у справах біженців в Україні (DRC), за фінансової

підтримки офісу надання допомоги при надзвичайних гуманітарних ситуаціях Агенства США з міжнародного розвитку (USAID), в рамках реалізації проєкту « Соціально правовий захист життєзабезпечення і екстрена підтримка постраждалих від конфлікту груп населення Південного Сходу України).

Напрями діяльності:

- Семінари і тренінги з безпечної поведінки, розвитку важливих соціальних життєвих навичок (ефективне працевлаштування, управління особистим і сімейним бюджетом, взаємини з оточуючими та ін.);
- Майстер – класи (фотомайстерність, відеомайстерність, здоровий спосіб життя, ораторське мистецтво та ін.);
- Школа діджеїв;
- Арт – терапія;
- Індивідуальні консультації психолога;
- Цікавий, корисний і насичений дозвілля;
- Різноманітні тренінгові програми.

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НА

Сумський міський центр дозвілля молоді, м. Суми
(www.dozvillya.org.ua)

Засновник: міська рада
Формат: майданчик для налагодження партнерських відносин між владою та молоддю. Надає практичну, організаційну, інформаційну та ресурсну підтримку в реалізації молодіжних проєктів та ініціатив; освітні та консультаційні послуги з актуальних для молоді питань.

И

НА

Напрями діяльності:

- Формування національної свідомості та патріотичного виховання молоді;
- Підтримка діяльності громадських об'єднань та студентського самоврядування;
- Пропаганда здорового способу життя серед молоді та підлітків;
- Підтримка творчої та обдарованої молоді, розвиток культурних традицій в молодіжному середовищі;
- Сприяння розвитку змістовного дозвілля молоді;
- Розвиток міжнародних молодіжно – культурних контактів та обмінів.

Молодіжний центр Дніпропетровщини, м.Дніпро
(facebook.com/yc.dn.ua)

Засновник: обласна рада та обласна державна адміністрація.
Платформа для реалізації кращих молодіжних ініціатив Дніпропетровської області, вільний простір, де народжуються та втілюються ідеї шляхом неформальної освіти.

И

НА

Напрями діяльності:

- Враховувати потреби та прагнення молоді;
- Забезпечувати можливості для навчання молоді;
- Підтримувати молодь в активному та конструктивному вивченні міжкультурних відносин;
- Практика оцінювання з метою покращення якості молодіжної роботи;
- Підтримка командного навчання;
- Розвиток провідних молодіжних програм;
- Розробка, впровадження та оцінювання молодіжних проєктів з метою покращення якості молодіжної роботи.

Донецький обласний дитячо – молодіжний центр
(dodmc.dn.ua)

Засновник: Донецька обласна рада
Формат: Комунальний позашкільний навчальний заклад
Підтримка та розвиток дитячого та молодіжного громадського руху, освітні та консультаційні послуги з актуальних для молоді питань.

И

НА

Напрями діяльності:

- Неформальна освіта;
- Програми для створення, підтримки та розвитку дитячих та молодіжних громадських організацій;
- Впровадження методик національно – патріотичного виховання в діяльність дитячих та молодіжних громадських організацій;
- Розвиток лідерських та управлінських якостей;
- Розвиток журналістських здібностей та медіа – складової;
- Розвиток креативності та нестандартного мислення.

Молодіжний центр Волині, м.Луцьк
(www.yc.volyn.net)

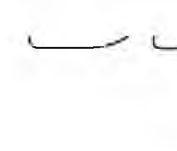
Засновник: громадська організація
Відкритий простір для роботи, відпочинку та розвитку молодіжних організацій Волині.

И

НА

Напрями діяльності:

- Безкоштовне приміщення для заходів та роботи молодіжних об'єднань, незалежно від реєстрації та сфери діяльності;
- Ресурсний центр, надання безкоштовного обладнання для робочих заходів (проектор, мікрофони, плазма, екрани);
- Програми для розвитку організацій та проєктів;
- Сприяння в організації заходів та реалізації проєктів молоді;
- Волонтерська робота в десятках молодіжних проєктів;
- Сприяння міжнародній співпраці молодіжних організацій за підтримки Британської Ради, Посольства США в Україні, Міністерства молоді та спорту України та ін.

Молодіжний центр Волині, м.Луцьк
(www.yc.volyn.net)

И

НА

И

З ініціативи голови Донецької обласної державної адміністрації Павла Жебрівського в Донецькій області в 2017 році стартував проєкт «Гідна країна для гідних людей». В рамках цього проєкту по всій Донецькій області створено низку інноваційних центрів розвитку мелоді. Метою даного проєкту є сприяння всебічному розвитку молоді Донецької області шляхом неформальних та інтерактивних методів навчання; активізація діяльності населення та об'єднання їх зусиль у реалізації різноманітних проєктів, в тому числі і у створенні інноваційних центрів розвитку у містах та районах.

Основними завданнями Центру є:

- Адаптація молоді до умов сучасних реалій;
- Якісна неформальна освіта (спрямована на поглиблення певних тем та всього того, чого не знайдеш в програмі шкільної освіти);
- Створення умов для активізації молодіжного підприємництва.

Удосконалення системи підтримки молодіжного підприємництва;

- Розвиток інституту волонтерства (інститут волонтерства може і повинен надавати молодим людям можливість отримувати перший організаційний досвід, досвід і мотив особистісного зростання тощо);

- Пропагування активної участі молоді у діяльності молодіжних організацій як запорука розвитку лідерських та підприємницьких якостей;

- Інформування молоді про існуючі молодіжні програми, програми навчання за кордоном та гранти;

- Підвищення престижу робітничих спеціальностей;
- Розробка мотиваційних програм для «пасивної молоді»;
- Реформування молодіжної політики на селі;
- Реформування молодіжної політики в об'єднаних територіальних громадах;

- Створення системи консультування для молоді – телефони довіри, активізація сайтів з юридичними питаннями, створення молодіжної інтернет-платформи, пропаганда центрів в ЗМІ тощо;

- Активізація гендерної освіти (як компонент тренінгів для молоді);

- Створення окремих програм для молодих людей з інвалідністю;
- Підвищення професійної освіти самих молодіжних працівників, поширення використання інноваційних методів роботи з молоддю.

Рис. 2.2.1 Молодіжний Центр Донецької області

Послуги, які надає інноваційний центр:

- Безкоштовне приміщення для заходів та роботи громадських об'єднань, незалежно від реєстрації, напрямку роботи;
- Ресурсний центр, обладнання для заходів та роботи (звуко підсилююче обладнання, проектори, мікрофони, екрани, інша техніка) Отримати ресурси для громадських організацій в центрі можна безкоштовно;
- Програми для розвитку організацій та проєктів – Active Citizen, «Молодіжний працівник», тощо;

- Сприяння у міжнародній роботі організацій через урядові та неурядові організації;

- Сприяння у організації заходів та проєктів.

- Інформаційний центр перенаправлення населення в отриманні соціальних послуг;

- Надання тимчасового житла для молоді, яка подорожує Україною в рамках молодіжних обмінів.

Рис. 2.2.2. Основні напрями діяльності інноваційного молодіжного центру

«New generation-club» – проведення серій тренінгів та семінарів, спрямованих на становлення та вироблення лідерських якостей молодих людей. Подальше залучення зацікавлених та найактивніших учасників до роботи в інноваційних центрах.

«Travel-with» – організація подорожей для активних молодих людей Донецької області в інші регіони України для спілкування, налагодження контактів, взаємопорозуміння, обміну досвідом роботи з молоддю інших областей країни.

Центр допомоги працевлаштування – допомога молоді у пошуку роботи у співпраці з центрами зайнятості, організація молодіжних трудових загонів.

Медіа-школа – проведення різноманітних тренінгів, семінарів з метою підвищення медіа-грамотності молоді; покращення якості матеріалів, які публікуються у молодіжних ЗМІ Донецької області.

Інтелектуальні клуби – створення різноманітних платформ для всебічного інтелектуального розвитку молодих людей.

Клуб «Волонтер» – залучення для проведення тренінгів та майстер-класів серед молоді представників різних волонтерських організацій, розвиток волонтерського руху в громаді.

Інтернет клуб – створення спеціальної платформи з обладнанням та вільним доступом до інтернет-мережі

Дебатна платформа – створення спеціальної дебатної школи. Надання можливості аргументовано висловити свою думку на ту чи іншу тему, розповсюдження ідеї чемного спілкування серед молоді.

Клуб «Без меж» – проведення різноманітних заходів (тренінги, фізичні вправи, конкурси, фестивалі) з молодими людьми з інвалідністю.

«Enjoy English» – організація безкоштовного навчання англійської мови завдяки залученню викладачів-волонтерів.

Інформаційний центр для ВПО – створення платформи, завдяки якій тимчасово вимушені переселенці з числа молоді зможуть дізнатися необхідну інформацію (правову, законодавчу, юридичну тощо).

Business – club – створення платформи, завдяки якій молоді підприємці зможуть дізнатися про основні тенденції розвитку сучасної підприємницької діяльності. Залучення до роботи підприємців, які вже реалізували свій потенціал та вдало працюють у різних сферах (обмін досвідом, проведення

тренінгів, лекцій тощо). Створення бази грантів та проектів, які направлені на розвиток молодіжної підприємницької діяльності. Інформування молоді щодо можливостей створення бізнесу за підтримки держави та місцевої влади.

Family-club – створення платформи для молодих сімейних пар.

Проведення просвітницької роботи серед них (психологічні тренінги, майстер-класи тощо). Організація роботи школи подружнього життя.

Тренажерна зала – облаштування тренажерної зали для занять на безкоштовній основі.

Рис. 2.2.3. Ресурсний потенціал інноваційного молодіжного центру

Цікавим в розрізі нашого дослідження є вітчизняний досвід функціонування молодіжних банків. З 2015 року Ініціативний центр сприяння активності та розвитку громадського почину «Єднання» (ІСАР «Єднання») є офіційним представником YouthBank International і веде роботу з розвитку молодіжних банків ініціатив в Україні. Молодіжний банк – банк ідей і проєктів, молодіжний банк ініціатив – некомерційна молодіжна організація, яка здійснює благодійну діяльність шляхом збору коштів та фінансової підтримки на конкурсній основі некомерційних проєктів, що реалізуються

молоддю в територіальних громадах. Молоді люди можуть долучатися до роботи молодіжного банку як:

- учасники ініціативної групи, що розробляють та втілюють молодіжні проекти, спрямовані на розвиток власної громади;

- благодійники, що долучаються до фінансування молодіжних проектів;

- члени команди молодіжного банку (комітету), що збирають кошти та організують конкурси молодіжних проектів, в якості експертів приймають рішення щодо доцільності реалізації проектів, наданих на конкурс» [62].

Існує три найбільш розповсюджені моделі організації діяльності молодіжних банків.

1. Молодіжний банк створюється на базі фонду місцевої громади, який слугує джерелом та/або провідником фінансових коштів, конкурсних технологій і технологій збору коштів. Фонд може сам надавати кошти на конкурси молодіжного банку, а може допомогти знайти донора або донорів, які будуть фінансувати молодіжну програму.

2. Молодіжний банк діє на базі освітнього закладу (наприклад, школи, університету), некомерційної організації, державних або місцевих структур (наприклад, на при відділі з реалізації молодіжної політики). Учасниками

молодіжного банку стають учні, студенти, активна молодь, а конкурсний бюджет може надавати як адміністрація закладу/організації, так і місцеві фонди або інші донори.

3. Молодіжний банк реєструється як некомерційна громадська організація (з утворенням самостійної юридичної особи).

Але у всіх моделях зберігаються дві основні «ознаки» молодіжного банку, які допомагають відрізнити їх від інших молодіжних програм:

1) самостійне проведення молодими людьми грантових конкурсів;

2) збір молоддю коштів для фінансового забезпечення конкурсів молодіжних проектів.

Молоді люди, які долучаються до роботи молодіжного банку ініціатив отримують досвід і можливості, які в подальшому слугують основою формування їхнього світогляду та життєвої позиції, а саме:

- управляти і приймати рішення щодо фінансування молодіжних проєктів;

- змінювати життя та благоустрій громади;

- втілювати власні ідеї в реальність на благо спільноти;

- здобувати знання і навички, які не можна опанувати в жодному навчальному закладі;

- формувати лідерські та організаційні навички;

- навички комунікації та мотивації людей.

Молодіжний банк ініціатив – це банк ідей, банк соціально важливих проєктів, молодих і ініціативних людей, які залучають фінансові ресурси на реалізацію проєктів. Це інноваційна технологія фінансування неприбуткових проєктів на місцевому рівні через грантові конкурси, реалізована молоддю і для молоді [51]

Міжнародний та національний досвід дозволив виокремити етапи організації діяльності молодіжних банків ініціатив в громаді.

Перший етап – етап підготовки на якому визначається модель роботи молодіжного банку, візія молодіжної благодійності у громаді, організація/установа на базі якої буде проводитися діяльність, особа, яка має досвід організаційної роботи та зацікавлена у просуванні ідей молодіжної благодійності, яка буде куратором та радником молоді у процесі створення та організації діяльності молодіжного банку ініціатив.

Другий етап – створення молодіжного банку ініціатив. Першим завданням цього етапу є формування команди (комітету) молодіжного банку ініціатив: соціально активної молоді, зацікавленої у благодійній діяльності.

Після того як комітет молодіжного банку ініціатив сформовано, учасники команди мають пройти серію тренінгів, спрямованих на формування

командної роботи, набуття учасниками знань та навичок щодо проектного менеджменту, фандрейзингу, грантової діяльності, ведення переговорів тощо.

Третій етап – організація роботи молодіжного банку ініціатив передбачає проведення заходів із збору коштів, організацію та проведення конкурсів молодіжних проєктів, висвітлення діяльності молодіжного банку у засобах масової інформації.

Необхідною умовою ефективної роботи та наснаження молодіжної команди є мережева взаємодія з іншими молодіжними банками та організаціями. Учасники молодіжного банку мають брати участь у додаткових тренінгах, семінарах та обмінах з іншими благодійними організаціями через конференції, електронну пошту, онлайн-заходи тощо.

Проведення молодіжними банками ініціатив грантових конкурсів молодіжних проєктів є інноваційним інструментом формування молодіжної активності і передбачає виконання представниками комітету ряду завдань: - визначити пріоритет конкурсу – які напрями молодіжних проєктів будуть підтримуватися молодіжним банком. Джерелами інформації щодо пріоритетів може бути опитування жителів громади, аналіз звернень громадян, спілкування з представниками влади та громадських об'єднань тощо; -

розробити положення про конкурс молодіжних проєктів, що містить умови та терміни прийому заявок, пріоритетні напрями реалізації проєктів, терміни та алгоритм проведення конкурсу, критерії відбору переможців, умови фінансової підтримки молодіжних проєктів та оцінки їх реалізації; - поширити

у громаді інформацію про конкурс і залученням різноманітних інформаційних джерел – місцеві засоби масової інформації, соціальні мережі, організації-партнери, молодіжні спільноти тощо; - здійснити прийом заявок до участі у конкурсі, перевірити документи на відповідність вимогам конкурсу, зареєструвати заявки. Прийом заявок може тривати місяць або ж більше,

залежно від умов організації конкурсу; - експертна оцінка молодіжних проєктів проводиться групою експертів за визначеними критеріями. На етапі експертної оцінки можна також передбачити інтерв'ю з розробниками

молодіжних проєктів або ж організувати презентацію проєктів, поданих на конкурс; - переможці конкурсу визначаються за результатами обговорення на засіданні експертної ради, критерії і процедура оцінки молодіжних проєктів має бути визначена положенням про конкурс. Договір про фінансову підтримку проєктів-переможців підписується між особою/організацією яка отримує грант та молодіжним банком ініціатив (у випадку якщо банк є юридичною особою) або організацією/установою на базі якої діє молодіжний банк; - представники молодіжного банку ініціатив здійснюють моніторинг реалізації проєктів, що передбачає відстеження відповідності дотримання умов грантового договору; - презентація підсумків реалізації конкурсу грантів спрямована на підтримку і популяризацію молодіжних ініціатив а також пошук нових спонсорів і партнерів.

В Україні модель молодіжного банку ініціатив впроваджено у 2008 році

Миколаївською міською громадською організацією «Фонд розвитку міста Миколаєва». Робота Миколаївського банку молодіжних ініціатив полягала в тому, що молоді люди самі визначали пріоритетні напрямки проєктів спрямованих на вирішення проблем молоді м. Миколаєва, залучали донорські кошти і проводили відкриті конкурси міні-грантів «Твоя ініціатива».

Молодіжні банки ініціатив в Україні працюють переважно при місцевих фондах громад. Більшість проєктів, що отримують фінансову підтримку, спрямовані на облаштування благоустрою громади та допомогу соціально вразливим верствам населення. Для залучення коштів на грантову підтримку використовуються різні інструменти: благодійні акції та ярмарки, залучення представників бізнесу, благодійні флешмоби, колядування тощо. З метою популяризації та розвитку молодіжних банків ініціатив проводяться навчальні табори, тренінги, міжнародні обміни, надається методична література [56].

За інформацією ICAP «Єднання» у 2018 році в Україні діяло 12 банків молодіжних ініціатив, участь у роботі комітетів брали 111 молодих осіб [62]. Конкурси проєктів у 2018 році провели 10 молодіжних банків, було підтримано 52 проєкти на суму 206 325 грн, з яких 91 757 грн зібрала в своїх

громадах молодь, з метою формування обґрунтованого підходу у визначенні пріоритетних напрямів молодіжних проєктів у територіальних громадах у 2021 році Державний інститут сімейної та молодіжної політики спільно з благодійною організацією «Національна мережа розвитку локальної філантропії» у рамках проєкту «Молодіжні банки – 2021» що було реалізовано

благодійною організацією «Національна мережа розвитку локальної філантропії» за результатами конкурсу проєктів «Школа фондів громад» при підтримці ІСАР «Єднання» за фінансування Фонду Ч.С. МОТТА, провів соціологічне опитування населення восьми територіальних громадах Вінницької, Миколаївської, Київської, Львівської та Рівненської областей [35].

Опитування у форматі онлайн проведено учасниками Молодіжних банків ініціатив за методом «рівний – рівному» у восьми територіальних громадах: Барська (Вінницька область), Вознесенська, Доманівська

(Миколаївська область), Березанська, Баришівська (Київська область), Стрийська, Новояворівська (Львівська область), Рівненська (Рівненська область) у квітні–травні 2021 року. За результатами опитування були виявлені особисті проблеми населення і територіальних громад; пропозиції жителів

громади щодо вирішення нагальних проблем; досліджено рівень громадянської активності та форми участі громадян у благодійній діяльності.

За результатами опитування рівень громадянської активності серед жителів громад різний. Так відсоток тих, хто не бере участі у заходах, що стосуються життя їхнього населеного пункту, територіальної громади, коливається від 16,6% опитаних жителів Новояворівської територіальної громади до 43,8% у Стрийській територіальній.

Населення готове долучатися до таких видів громадянської участі, як голосування на виборах (вказали жителі 6 територіальних громад із 8), участь у роботі по благоустрою території (3), підтримка молодіжних ініціатив (2).

Причини, які заважають брати участь у розвитку громади, переважно такі: відсутність вільного часу (вказали жителі усіх 8-ми територіальних громад), зневіра у можливості захистити свої права та інтереси (2), фінансові проблеми

сім'ї (2). Щодо благодійної допомоги та участі у благодійних акціях, то переважно це пожертва у церкві та через скриньки для збору коштів (вказали жителі 4 територіальних громад), просто надання грошей людям (3), пожертва через банківський переказ (2). Першочерговою причиною, що спонукала до благодійності, жителі усіх громад визнали співчуття тим, кому потрібна допомога.

Враховуючи кардинальні зміни у житті громад України через військові дії, зміни економічного та соціального розвитку країни та окремих регіонів, доцільно продовжити практику вивчення потреб та можливостей жителів громади за участі молоді. Такі опитування дадуть змогу визначати нагальні місцеві потреби та ресурси активної участі населення у відновленні та розбудові територіальних громад, а також визначити найбільш поширені форми участі жителів громад у благодійній діяльності, що допоможе молодим людям у розробці благодійних акцій та пошуку коштів на підтримку молодіжних ініціатив.

Розвиток молодіжних ініціатив у 2021 році підтримано проектом «Рух молодіжних банків «України – просування культури філантропії та залучення молоді до громадянського суспільства», що реалізує мережа благодійних організацій «Національна мережа розвитку локальної філантропії». Не дивлячись на всі виклики воєнного стану впродовж 2022-2023 років, Молодіжні банки ініціатив продовжили свою роботу. Одним із головних напрямів роботи банків на 2023 рік визначено «реалізацію гуманітарних проєктів та отримання усіх необхідних навичок для подальшої відбудови країни молоддю» [11]. У рамках проєкту молодіжні ініціативи, спрямовані на вирішення нагальних проблем територіальних громад, у 2023 р. реалізують 10 молодіжних банків ініціатив з 9 різних громад Вінницької, Франківської, Кіровоградської, Львівської, Миколаївської, Хмельницької областей.

Так Банком молодіжних ініціатив Вінниці, що діє при Фонді громади м.Вінниця «Подільська громада», у січні-лютому 2023 року було проведено конкурс молодіжних проєктів спрямованих на професійний та особистісний

розвиток молоді, а також безпеку і комфорт у Вінницькій громаді [25]. Усього на конкурс було подано 30 проєктів, переможцями було визнано чотири з них: «Coellib» Вінницького ліцею №16; вистава «Blackout» на сцені обласного драмтеатру; велогенератор «ВелоПрометей» Вінницького технічного коледжу; настільна гра «Тємнича Вінниця/Mysteriuous Vinnytisia» громадської організації «Платформа соціального розвитку «Сетап». Команда Банку молодіжних ініціатив Вінниці надасть фінансову підтримку реалізації проєктів-переможців конкурсу.

Отже, молодіжні центри в Україні відіграють важливу роль у розвитку молоді, підтримці їх самореалізації та активної громадянської участі. Досвід їхньої роботи включає різні аспекти. Зокрема молодіжні центри: а) організують різноманітні заходи, такі як майстер-класи, тренінги, семінари та культурні події, які сприяють розвитку навичок, творчих здібностей та підтримці культурного спадку; б) надають консультації щодо кар'єрних можливостей, підтримують у створенні резюме, проводять тренінги з розвитку професійних навичок та організують зустрічі з роботодавцями; в) укладають партнерства з психологами та консультантами для надання психологічної підтримки молоді та проведення освітніх заходів про ментальне здоров'я; г) сприяють участі молоді в громадських ініціативах та волонтерських проєктах, спонсорують та організують благодійні заходи та акції; д) застосовують сучасні технології, такі як вебінари та онлайн-курси, для навчання та сприяння доступності інформації для молоді; сприяють розвитку лідерських навичок у молоді через лідерські тренінги, форуми та проєкти громадського лідерства.

На розвиток молодіжної політики в умовах децентралізації спрямована програма USAID «DOBRE». Тут також доречно згадати глобальний проєкт ЮНІСЕФ – U-Report. Це – міжнародний молодіжний проєкт Дитячого фонду ООН (ЮНІСЕФ), який через SMS та онлайн-опитування з'ясує ставлення молоді до різних аспектів суспільного життя, тобто U-Report можна розглядати як інструмент, завдяки якому молодь може впливати на те, що для

неї важливо. Одним із пріоритетів впровадження молодіжної політики на рівні громади є створення та забезпечення діяльності молодіжних центрів. Проте, згідно з даними U-Report, лише 1,3% молоді в Україні входить до молодіжних організацій, а 5,5% – відвідують молодіжні заходи, 34,5% – знають про діяльність молодіжних організацій, але не хочуть долучитися до їхньої роботи, 50% – не знають про існування молодіжних громадських організацій і про їхню діяльність. Водночас, за даними вищезгаданого Проєкту USAID TIU.LYCS, у виданні «Молодь і громада: зміни заради майбутнього» [28] можна побачити

позитивні зрушення щодо залучення молоді до роботи в громадах, зокрема:

– «Школа місцевого самоврядування» (м. Житомир) – це ексклюзивна програма, яка діє в Житомирі з 2001 року і зарекомендувала себе як одна з найактуальніших молодіжних програм. Діяльність школи спрямована на підвищення рівня активності молоді у громадському житті міста і формуванні дієвої молодіжної політики, надання можливості талановитій молоді реалізувати себе, зокрема у ролі муніципального службовця,

– «День дублера» (м. Гола Пристань, Херсонська область) – у міській раді учнівська молодь на власному досвіді знайомиться із процесом забезпечення життєдіяльності міста, бере участь у прийнятті управлінських рішень;

– Конкурс «Якби я був мером міста Городища» (м. Городище, Черкаська область), «Один день з мером» (м. Тернівка, Дніпропетровська область),

«Один робочий день з мером» (Бобринецька ОТГ, Кіровоградська область) – це заходи, під час яких представники органів місцевого самоврядування проводять системагічні зустрічі з молоддю громади, під час яких обговорюються реформи в освіті, медицині, а також децентралізація.

– «Муніципальна школа» (м. Маріуполь, Донецька область) – для студентів 4–5 курсів, випускників вищих навчальних закладів та активної молоді до 35 років.

Європейська хартія участі молоді в громадському житті на місцевому і регіональному рівнях спирається на те, що активна участь молодих людей у

процесі ухвалення рішень і діяльності на місцевому і регіональному рівнях має велике значення, якщо ми дійсно маємо намір побудувати більш демократичне, солідарне і процвітаюче суспільство [37].

Тут доречно згадати Роджера Харта, який пропонує модель залучення молоді [61], що передбачає такі сходинки:

1. Маніпуляція – коли молодих людей запрошують узяти участь у проєкті, але вони ніяк не впливають на прийняття рішення.

2. Молодь бере участь у проєкті як група, що має менші права. Вона не грає жодної вагомості ролі, окрім формальної присутності.

3. Символічне залучення (токенізм) – коли ролі в межах проєкту розподіляють між молодими людьми, але вони ніяк не впливають на прийняття рішень.

4. Проєкт доручають молодим людям, проте ним керують дорослі, а молодих людей запрошують виконати ролі або завдання в межах проєкту.

5. Дорослі керують проєктами, молоді люди висловлюють поради та пропозиції, а їх інформують про те, як такі пропозиції сприяють прийняттю остаточних рішень і досягненню мети.

6. Ініціатива проєкту виходить від дорослих, але молоді люди запрошуються як рівнозначні партнери, аби разом із дорослими приймати рішення й розподіляти обов'язки з їх виконання.

7. Проєктами керують молоді люди, можуть запрошуватися дорослі, щоб забезпечити необхідну підтримку, але проєкт може бути виконаний і без їх втручання.

8. Спільне прийняття рішення
Загалом, значуще залучення молоді, якому сприяє молодіжне лідерство, слід виділити як «ключовий механізм для позитивного розвитку молоді в громадах. Ключові концепції, пов'язані з позитивним розвитком, передбачають таке:

– заснований на сильних сторонах підхід до розширення прав і можливостей для залучення молоді;

– нарощування потенціалу і позитивних результатів для молоді та молодіжних центрів,

– орієнтовані на молодь спільні дослідження, які сприяють просуванню позитивних результатів (наприклад, шанування голосу молоді: «молодіжний процес знизу вгору», спільне навчання та командна робота).

По-друге, слід визначити ключові принципи, пов'язані з дотриманням соціальної справедливості:

– активізація голосу молоді для соціальних (системних) змін, що розглядає молодь як спів-дослідника і «водія» дослідження.

– просування досліджень у дії – передача знань і практичне застосування» [49].

Висновки до другого розділу

Вивчення зарубіжного досвіду функціонування молодіжних центрів свідчить, що багато країн у світі мають цікавий та значущий досвід роботи з молоддю через молодіжні центри та організації. Однією з країн, яка

визначається своєю інноваційною роботою з молоддю, є Швеція. Ця країна має

розвинуту мережу молодіжних центрів, які надають різноманітні можливості для освіти, культурної активності, розвитку навичок та громадянської участі молоді. Інші країни, які також мають цікавий досвід роботи молодіжних центрів, включають Норвегію, Фінляндію, Данію, Нідерланди, США, Канаду

та Новий Зеландію. У цих країнах молодіжні центри активно працюють над

розвитком навичок молоді, підтримкою громадської участі, розвитком культурних та мистецьких ініціатив, а також надають підтримку у сфері зайнятості та підприємництва для молоді. Крім того, країни Європейського

союзу мають спільні ініціативи та програми для розвитку молодіжних центрів

через програми фінансування, обмін досвідом та співпрацю між країнами.

Важливо відзначити, що кожна країна може мати унікальний підхід до роботи

з молоддю, відповідно до своїх культурних, соціальних та економічних особливостей.

Молодіжні центри в Україні відіграють важливу роль у розвитку молоді, підтримці їх самореалізації та активної громадянської участі. Досвід їхньої роботи включає різні аспекти. Зокрема молодіжні центри: а) організують

різноманітні заходи, такі як майстер-класи, тренінги, семінари та культурні події, які сприяють розвитку навичок, творчих здібностей та підтримці культурного спадку; б) надають консультації щодо кар'єрних можливостей,

підтримують у створенні резюме, проводять тренінги з розвитку професійних навичок та організують зустрічі з роботодавцями; в) укладають партнерства

з психологами та консультантами для надання психологічної підтримки молоді та проведення освітніх заходів про ментальне здоров'я; г) сприяють

участі молоді в громадських ініціативах та волонтерських проєктах, спонсорують та організують благодійні заходи та акції; д) застосовують

сучасні технології, такі як вебінари та онлайн-курси, для навчання та сприяння доступності інформації для молоді; сприяють розвитку лідерських навичок у молоді через лідерські тренінги, форуми та проєкти громадського лідерства.

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

РОЗДІЛ ПІ. РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДНО-ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНОЇ РОБОТИ

3.1. Вивчення стану участі молоді в громадському житті об'єднаних територіальних громад

Аналіз наукової літератури свідчить, що в останні роки в нашій країні проводяться дослідження, що спрямовані на вивчення залучення молоді до різних сфер суспільного життя, а також здійснюється моніторинг становища молоді в Україні. На замовлення Міністерства молоді і спорту України проводяться соціологічні дослідження, зокрема: «Молодь України-2015» [31]; «Цінності української молоді. Результати репрезентативного соціологічного дослідження становища молоді» (2016) [57]; «Молодь України-2017» [29]; Українське покоління Z: цінності та орієнтири. Результати загальнонаціонального опитування. (2017) [55]; «Молодь України-2018» [30]; «Молодь України-2019» [32]; «Як живе молодь України у час COVID-19?» (2020) [59]; «Становище молоді України 2021» [50]; «Звіт про залучення, взаємодію та створення можливостей для молоді в Україні» (2022) [13]; «Вплив війни на молодь в Україні» [5]; «Громадянське суспільство України в умовах війни» [9].

Результати загальнонаціонального опитування, подані у Звіті про залучення, взаємодію та створення можливостей для молоді в Україні (2022) свідчать, що більшість опитаних (78%) вважають, що молодіжний центр доступний для всіх категорій молоді, тоді як 14% – що він доступний не для всієї молоді. Ще вісім відсотків опитаних не відповіли на це запитання. Приблизно кожен п'ятий опитаний віком від 30 до 35 років вважає, що молодіжні центри не є доступними для всіх категорій молоді. Це більше, ніж у молодших вікових групах, у кожній з яких від 5% до 13% опитаних вважають молодіжні центри доступними не для всіх. Молоді люди з сільської місцевості частіше від тих, що мешкають у містах, говорять, що молодіжні центри

доступні для різних категорій молоді (82% порівняно з 75% міської молоді).

Натомість міська молодь не називала частіше ці центри не доступними для всіх (відповідні частки майже однакові для обох груп молоді: 13% сільської та 15% міської), а частіше не змогла відповісти на це запитання (не дали відповіді 10% опитаних з міст порівняно з 5% з сільської місцевості). Молодь з домогосподарств, членами яких є люди з інвалідністю, частіше говорить, що молодіжні центри не є доступними для усіх категорій молоді (23% порівняно з 13% опитаних, у домогосподарствах яких немає людей з інвалідністю). Крім

цього, респонденти та респондентки, що мешкають у домогосподарствах з людьми з інвалідністю, частіше від решти опитаних повідомляли, що не знають, чи їхній місцевий молодіжний центр доступний для усіх категорій молоді (13% порівняно з 8% молоді, яка не належить до домогосподарств з людьми з інвалідністю).

Майже половина молодих людей, які не знають, чи у їхній громаді або населеному пункті є молодіжний центр (47%), сказали, що хотіли б отримати інформацію про такий центр та напрями його діяльності. Сорок відсотків не хотіли б отримати цієї інформації і 13% не відповіли на запитання про те, чи цікава їм інформація про молодіжні центри.

Респонденти та респондентки, які сказали, що ніколи не відвідували молодіжних центрів і не планують їх відвідувати, назвали причини, через які вони не мають наміру відвідувати такі центри. Найпоширеніші причини – це брак часу та інтересу. Через брак часу молодіжні центри не відвідують 73% опитаних, а через те, що не зацікавлені, – 44%. Інші причини називають значно рідше. Це, зокрема, уникнення місць скупчення через страх захворіти на коронавірус (8%), брак інформації про напрями діяльності молодіжних центрів (5%) та те, що молодіжні центри розташовані далеко від місця проживання опитаних (4%).

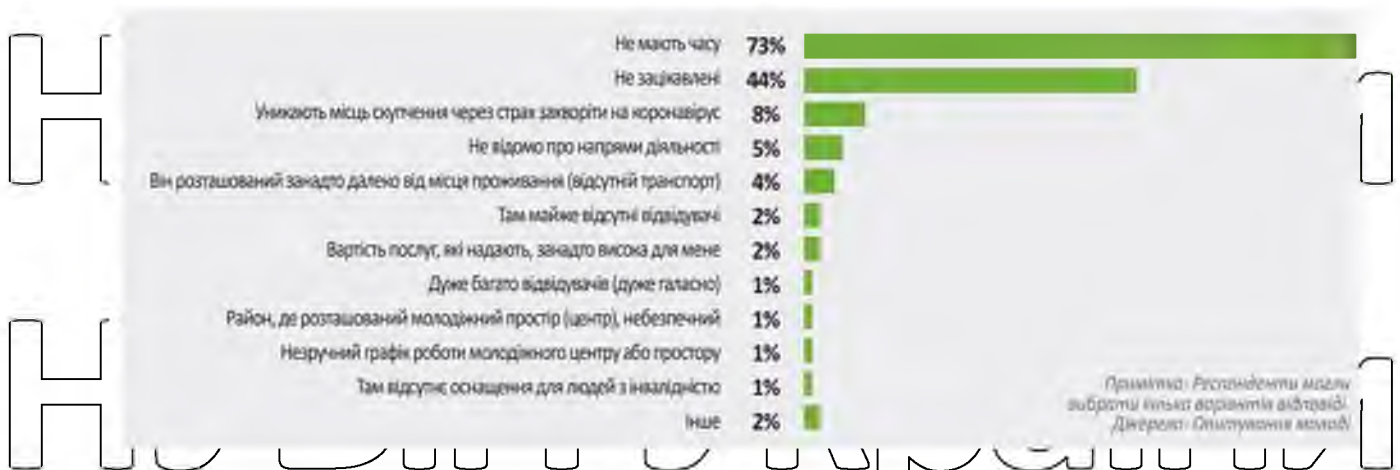

Рис. 3.1.1 Рис. Причини небажання відвідувати молодіжний центр [13]

Для 63% респондентів та респонденток важливо, щоб у їхній громаді працював молодіжний центр або простір. Разом з цим, 22% опитаних сказали, що для них особисто це не важливо, а 16% не відповіли на запитання про те, чи для них особисто важливо, щоб у громаді функціонував молодіжний центр.

Рис. 3.1.2 Рис. Очікувані послуги від молодіжного центру [13]

Функціонування молодіжного центру у громаді більш важливе для жінок (так сказали 68% з них порівняно з 58% чоловіків), для сільської молоді (69% порівняно з 60% міської молоді) та для молоді із Західного та Східного макрорегіонів (70% опитаних у Західному та 67% у Східному макрорегіонах порівняно з 59% у Південному та 55% у Центральному макрорегіонах). Проте

майже половина респондентів (46%) не знають, чи є в їхній громаді чи населеному пункті молодіжний центр чи простір. Більшість опитаних молодих людей, які знали, що в їхньому населеному пункті чи громаді є молодіжні центри, сказали, що вони відвідують, відвідували колись або планують їх відвідати. Більшість респондентів (78%) зазначили, що молодіжний центр у їхній громаді чи населеному пункті доступний для всіх категорій молоді. Сімдесят три відсотки респондентів не відвідують молодіжні центри через брак часу, а 44% – через відсутність інтересу.

Більше половини опитаних (58%) вважають, що молодіжні центри повинні проводити спортивні заходи, 47% – розважальні заходи, а 46% – що молодіжні центри мають надавати культурно-мистецькі послуги. На думку опитаних молодих людей соціальні мережі є для них найпопулярнішим джерелом інформації про молодіжні центри.

Рис. 3.1.3 Рис. Джерела інформації про молодіжні центри [13]

Соціальні мережі – це найпопулярніше джерело інформації про молодіжні центри для опитаної молоді. З них про молодіжні центри дізнається 43% респондентів та респонденток. На другому місці серед джерел інформації – інші онлайн-публікації за виключенням контенту у соціальних мережах: 31% опитаних користуються ними як джерелом інформації про молодіжні центри. Серед важливих джерел інформації – особисте спілкування, через яке про молодіжні центри дізнаються 26% опитаних.

Facebook – найбільш широко вживана соціальна мережа для української молоді з точки зору отримання інформації про молодіжні центри. Її назвали 69% опитаних серед опитаних, які назвали хоч одну соціальну мережу як джерело інформації про молодіжні центри. На другому місці – мережа Instagram, яку використовує для цих цілей 53% опитаних. Дещо менше поширені такі соціальні мережі та сервіси, як YouTube (28%) і Telegram (20%), і найменш поширені – TikTok (8%), Twitter (3%), WhatsApp (3%) та LinkedIn (1%).

ПРОФІЛЬ МОЛОДІЖНИХ ЦЕНТРІВ

Рис. 3.1.4 Профіль молодіжних центрів [13]

В опитаних молодіжних центрів різна ситуація з укомплектованістю штату. В той час як близько третини центрів (35%) повідомили, що їхній штат повністю укомплектовано і є необхідна кількість фахівців, майже такі ж частки опитаних сказали, що їхній штат укомплектований, але є потреби в розширенні (32%), або що ще не укомплектований (31%). Ще один відсоток опитаних не відповіли на це запитання або назвали інші варіанти, зокрема, що у їхньому молодіжному центрі працюють лише волонтери. Як правило, у

молодіжних центрах працюють фахівці з молодіжної роботи, у тому числі ті, які пройшли короткотермінові профільні курси. Про це повідомили 79% опитаних центрів. У 20% молодіжних центрів таких фахівців немає, а 1% центрів не надав інформації щодо наявності фахівців з молодіжної роботи.

Молодіжні центри, які повідомили, що їхній штат неуккомплектований або потребує розширення, вказали, яких саме працівників їм не вистачає. Це переважно координатори заходів та проєктів – таких фахівців не вистачає 57% центрів. Приблизно третина молодіжних центрів, які шукають працівників, мають потребу у допоміжному персоналі, наприклад, в офіс-менеджерах або асистентах (35%).

Фахівці з маркетингу, зв'язків з громадськістю (PR) та таргетування реклами потрібні 31% молодіжних центрів. Досить поширені й вакансії адміністративного або управлінського персоналу (25%), фінансових менеджерів та бухгалтерів (22%), а також системних адміністраторів (19%).

Молодіжні центри вказали, які послуги вони надають та які з цих послуг надаються на платній основі. Найпоширеніші з них – це розважальні заходи, які проводить 87% опитаних центрів, і соціальні та волонтерські проєкти, які імплементує 81% центрів. Серед найбільш типових послуг – культурно-мистецькі, які надають 75% молодіжних центрів, де було проведено опитування. З іншого боку, є такі послуги, якими молодь цікавиться більшою мірою, а молодіжні центри їх надають порівняно нечасто. Це, зокрема, проведення спортивних заходів, надання юридичних консультацій, стажування за кордоном та тренінги для тих, хто планує виїхати за кордон. Такі розриви між попитом та пропозицією послуг молодіжних центрів можуть свідчити про те, що молодіжним центрам варто адаптувати свої послуги ближче до потреб цільової аудиторії та інформувати молодь про можливість отримати такі послуги у цих центрах.

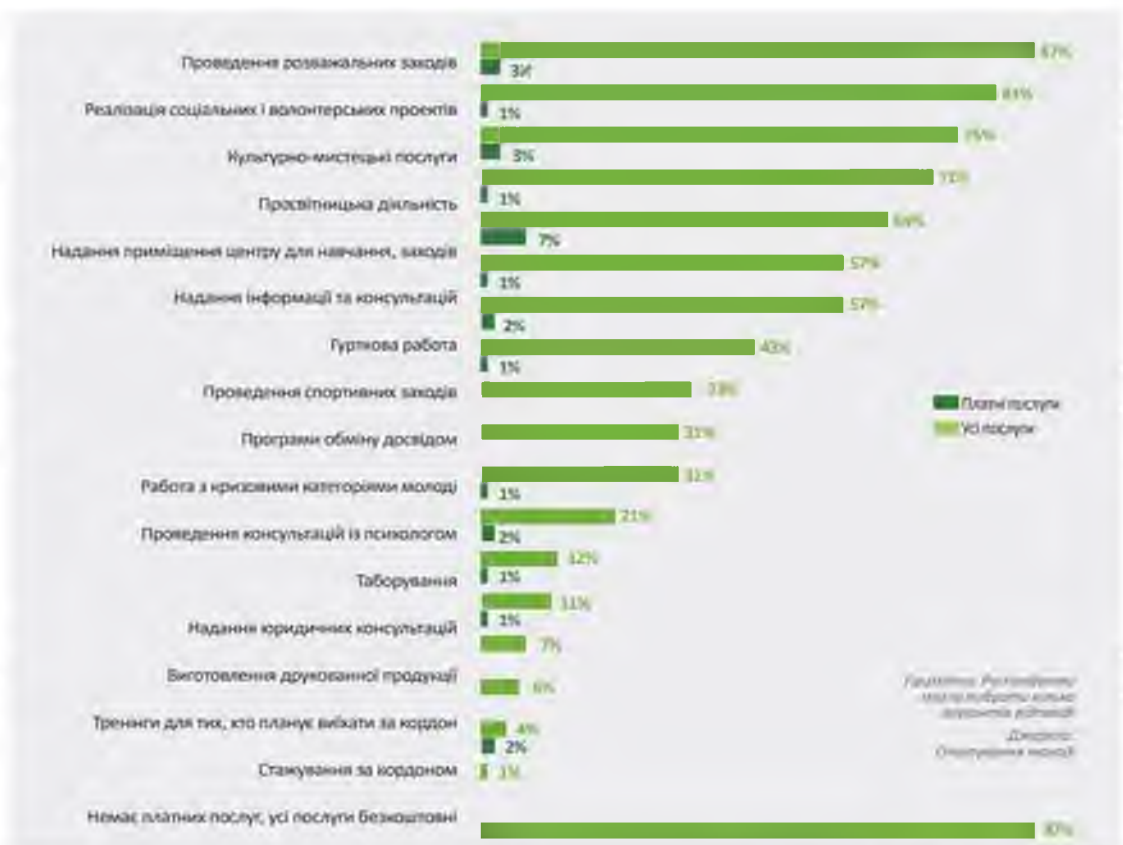

Рис. 3.1.5 Платні послуги молодіжних центрів [13]

Серед названих молодіжними центрами програм і активностей тренінги та навчання на теми демократії та управління, медіаграмотності, ментального здоров'я, сексуальної освіти, поведінки у надзвичайних ситуаціях, англійської мови, ораторського мистецтва, програмування, робототехніки, надання першої домедичної допомоги а також навчання фінансової грамотності у тренінговій та ігровій формі і розвиток лідерських навичок молоді. Молодіжні центри пропагують захист довкілля, проводять благодійні акції та ярмарки і дні кар'єри, втілюють волонтерські проєкти, навчають/осію, які працюють з молоддю, та організують екскурсії, походи і наметові табори. Стотна частина проєктів, які молодіжні центри навели як приклади своєї діяльності, стосуються творчості, розваг та спорту.

Найпоширеніші напрями роботи опитаних молодіжних центрів – це інтелектуальний, моральний, духовний розвиток молоді та реалізація її творчого потенціалу (такий напрям є у 82% молодіжних центрів), соціалізація та самореалізація молоді (79%) та популяризація здорового способу життя

молоді (76%). Також поширеними є такі напрями роботи, як забезпечення громадянської освіти молоді та розвитку волонтерства (72%), підтримка ініціатив молоді (70%) та національно-патріотичне виховання молоді (68%).

Ті послуги, які є найбільш поширеними для молодіжних центрів, вони найчастіше називають найбільш успішними. Зокрема, 43% молодіжних

центрів назвали інтелектуальний, моральний, духовний розвиток молоді та реалізація її творчого потенціалу серед найуспішніших напрямів роботи, а 41% – соціалізацію та самореалізацію молоді. На третьому місці серед

найуспішніших, за оцінками молодіжних центрів, напрямів роботи –

національно-патріотичне виховання молоді: його назвали одним з найуспішніших напрямів роботи 33% молодіжних центрів, які здійснюють

роботу у цьому напрямку. Молодіжним центрам найчастіше не вистачає

такого напрямку роботи, як сприяння працевлаштуванню молоді, її зайнятості

у вільний час та молодіжному підприємництву. Про потребу у цьому напрямі

сказали 39% опитаних центрів. Серед тих напрямів, яких не вистачає, значно

рідше називали підвищення рівня мобільності молоді (14%), підтримку

ініціатив молоді (13%) та інші напрями. Крім цього, 32% молодіжних центрів

не назвали жодного напрямку роботи, якого їм не вистачає. [Звіт]

Дослідження молодіжних політик та практик участі молоді на місцевому рівні в Україні було виконано на замовлення Ради Європи в межах проєкту «Посилення демократичного врядування на місцевому рівні в Україні», що є

частиною Плану дій Ради Європи для України на 2018-2022 роки [48]. У

фокусі дослідження була участь молоді в об'єднаних територіальних

громадах, тобто на місцевому рівні. Метою дослідження було визначення

проблем, з якими стикалися місцеві органи влади у впровадженні місцевої

молодіжної політики, особливо в процесі розробки політик та структур, які

сприяли б залученню молоді.

У звіті даного дослідження зазначено, що «основи молодіжної політики

національного рівня складаються з певного набору політик та інструментів,

місцева ж молодіжна політика розробляється відповідно на регіональному

та/чи місцевому рівні. Молодіжні питання окремим блоком включено в стратегії розвитку громад: в деяких громадах з окремим фокусом на заходах та завданнях саме з молоддю, в інших – питання молоді вирішується в межах інших напрямків розвитку громади. Деякі громади є новоствореними в результаті реформи децентралізації, а тому ще не мали достатньо часу для

того, щоб приділити увагу питанню розробки молодіжних політик. На регіональному (обласному) рівні функціонують регіональні програми розвитку молоді, які розробляються обласними органами виконавчої влади – структурними підрозділами обласних державних адміністрацій, які

відповідають за реалізацію державної молодіжної політики в регіоні, а фінансування таких програм відбувається з місцевих бюджетів. Місцевий рівень молодіжної політики представлений певними стратегіями, програмами та планами, а також іншими політиками, які діють виключно на рівні однієї

громади. Майже половина (45,1%) опитаних громад зазначили, що молодіжний компонент включено до стратегічних цілей або напрямків розвитку громади. У третини опитаних громад (31,3%) питання розвитку молоді присутні в стратегії розвитку громади на рівні під-цілей, або завдань,

18% громад мають стратегії розвитку громад, в яких молодіжні питання включено на рівні активностей в межах інших (більш загальних) гуманітарних стратегічних цілей або напрямків. Майже третина (30,9%) опитаних громад зазначили, що не мають молодіжних політик. Поширеною причиною відсутності молодіжних політик в деяких громадах є новоствореність самих громад в результаті реформи децентралізації» [48, с.11-12].

Цікавими в контексті нашого дослідження є дані про те, що «громади, які пройшли опитування, відзначають, що наявні місцеві молодіжні політики більшою мірою спрямовані на вирішення проблем безпеки (безпечне використання гаджетів, протидія насильству, екологічні проблеми, і т.д), інтеграції/інклюзивність, рівність, волонтерство, молодіжна мобільність) та працевлаштування молоді (профорієнтація, професійний розвиток і т.д.) Проте, за результатами фокус-групових дискусій все ж відчувається

сфокусування місцевих молодіжних політик на підтримці обдарованої молоді й менше на заходах інклюзії, які б відповідали потребам, інтересам та прагненням молоді з меншими можливостями. Описуючи ситуацію з молоддю

в громаді, представники влади та молоді зазначають, що ця вікова група є досить активною, творчою та готовою використовувати цифрові механізми

участі, щоб сприяти зміні громади. Молоді люди зацікавлені бути частиною громадського життя, але для цього вони потребують навчання щодо того як використовувати інструменти політики. Місцева влада допомагає молоді

зрозуміти політичні та бюрократичні процеси. Молоді люди підкреслили різноманітність у молодіжній групі, а також доволі широкий спектр викликів

(проблем, про які влада здебільшого не говорила напямую), з якими стикаються їх однолітки: відсутність можливостей працевлаштування,

недостатня молодіжна інфраструктура, доступ до базових прав, потреба в адаптованому та гнучкому освітньому процесі, можливості залишатися та

розвиватися в рідних громадах, недостатність рівних можливостей участі, недостатня кількість інформаційних та консультативних послуг, активність в

обмежених колах; відчуття, що влада їх не сприймає належним чином. В цілому, отримані дані демонструють невідповідність сприйняття та дій

місцевої влади з реальними потребами молоді. Для того, щоб розробити сталу та ефективну місцеву молодіжну політику (включаючи інструменти та

механізми участі молоді), органи влади повинні точно розуміти, які є реальні потреби, прагнення та інтереси молодих людей» [48, с. 12].

Для того, щоб мати доступ до місцевих програм та ініціатив молодіжної політики, органи влади повинні забезпечити *широке розповсюдження інформації* про наявні можливості:

1. Більшість учасників опитування (представники влади громад), які зазначили про наявність політик, не змогли надати посилання на ці політики:

лише 25% опитаних громад надіслали посилання на доступні програми.

2. Учасники фокус-групи з-поміж молоді зазначили, що вони обізнані щодо наявних молодіжних політик тому що вони безпосередньо залучені в розробку та реалізацію цих політик.

Але такий спосіб ознайомлення характерний лише для тієї молоді, яка вже активна в громаді. Таким чином, місцева влада повинна знайти шляхи, щоб інформація про їхні програми доходила до тих молодих людей, які не входять до молодіжних рад, молодіжних громадських організацій чи інших дорадчих органів.

Ефективна, інклюзивна та стала молодіжна політика (відповідно до моделі 5С) потребує виділення ресурсів для реалізації: кадрових та фінансових.

1. Учасники опитування зазначили, що молодіжні програми на місцях здебільшого виконуються силами профільних органів виконавчої влади, або місцевими комунальними установами (83,3%), також 59,3% опитаних громад зазначили, що до реалізації місцевих політик долучені місцеві громадські організації.

2. Більшість опитаних громад зазначають про те, що вони фінансували з місцевого бюджету молодіжну політику протягом 2020-2021 року, лише 15% опитаних громад зазначають, що фінансування молодіжної політики з місцевого бюджету не відбувається, або вони не можуть надати подібну інформацію. Серед тих громад, які не фінансують молодіжну політику, або не можуть надати таку інформацію, 93% громад з населенням до 50 тисяч мешканців.

Зібрані дані, в рамках дослідження, дають підстави говорити про те, що процес розробки молодіжних політик передбачає залучення здебільшого активної молоді (представників молодіжної ради, яка функціонує в громаді) і рідше представників всіх молодих людей в громаді.

1. Зустрічі з молодіжною радою – найбільш популярний механізм залучення молоді до розробки молодіжних політик, який практикують громади. Молодіжна рада сприймається владою головним ретранслятором молодіжних потреб та проблем в громаді. Розуміючи обмеженість

консультацій з місцевими молодіжними радами, як представники громад, так і представники молоді (учасники фокус-груп) зазначають про те, що молодь активно залучена до розробки політик.

2. Також деякі представники влади (меншесть опитаних) зазначають, що в процесі розробки молодіжних політик вони проводять анкетування молоді та фокус-групи, вивчають досвід інших громад, які більш успішні в реалізації молодіжної політики. Молодь здебільшого не є ініціатором процесу розробки молодіжних політик в громаді. Деякі представники влади відмічають формалізм існування місцевих молодіжних програм, які є здебільшого декларативними й слугують лише інструментом виділення грошей на реалізацію молодіжної політики.

3. Говорячи про умови за яких би молоді було цікаво долучатись до процесу розробки політик, молодь зазначає, що ключовим мотивуючим фактором є реальне врахування пропозицій молоді владою. Також молодь наголошує на тому, що важливим в цьому процесі є також формування довірливої атмосфери (такої за якої молоді не буде страшно висловитись), попередні навчання та робота за принципом «рівний рівному».

Молоді люди, що брали участь у фокус-групах, зазначили, що їх однолітки в цілому змотивовані брати участь в житті громади.

1. В той же момент, представники молоді (як і представники влади) зазначають, що активно залучена одна й та сама група молоді, тобто лише певне визначене коло осіб активної молоді бере участь у всіх заходах. Отже, попри те, що декларується загальний інтерес молоді до участі, участь забезпечує відносно невелика група молоді, яка представлена у різних структурах та організаціях у громаді.

2. Представники молоді зазначають, що саме шкільна молодь має більший потенціал до залучення, тому що студентська та старша молодь вже зорієнтована не на громадську діяльність, а на професійний розвиток (отримання першого досвіду роботи, заробляння коштів і т.д.).

3. Щобільше, молоді люди висловили потребу в системному навчанні та освіті щодо демократичного громадянства та участі, для того, щоб вони мали чітке уявлення про переваги такої участі.

4. Представники влади також позитивно оцінюють рівень залученості молоді до життя громади, окрім представників сільських громад, які наголошують на проблемі «пасивності молоді».

За результатами опитування, представники громад зазначають, що найвищий рівень участі молоді в прийнятті рішень спостерігається в таких сферах як «спорт та дозвілля», а також «культура», дещо нижчі показники участі молоді в прийнятті рішень у сфері освіти та навколишнього середовища. Найнижчі показники участі молоді у сфері міського розвитку, соціальної політики та цифровому розвитку, які, до речі, під час фокус-груп були згадані серед сучасних викликів в контексті розвитку молодіжної політики.

Отже, залучення молоді відбувається здебільшого в межах молодіжної політики, і найчастіше одна і та ж група молодих людей бере участь як у прийнятті рішень (планування заходів, розробка заходів, приєднання до зустрічей з посадовими особами), так і отримує користь від реалізованих програм та заходів.

Рис. 3.1.1 Оцінка участі залучення молоді до прийняття рішень в межах об'єднаних територіальних громад

Згідно з опитуванням, найпопулярнішим інструментом молодіжної участі на місцевому рівні є молодіжна рада.

Отримані дані показують те, що 71,6% громад мають молодіжні ради або інші форми молодіжних консультативно-дорадчих органів в громаді. 42,5% громад використовують бюджет участі, 35,3% грантову підтримку для молодіжних проєктів для підвищення рівня молодіжної участі, 7,3% опитаних зазначають, що вони не використовують ніякі інструменти для підвищення молодіжної участі.

1. Серед окреслених механізмів залучення молоді також називала шкільні бюджети участі, систематичні персональні зустрічі з міським головою, стажування в органах влади та молодіжній раді, шкільне самоврядування. Представники влади зазначають, що здебільшого ці механізми були розроблені за ініціативою влади, а потім підтримані молодіжною радою, або іншими колами влади.

2. Згідно з опитуванням, рівні можливості участі молоді забезпечуються громадами шляхом запрошення всіх людей до консультативних процесів (73,1%), відокремлених консультацій з молоддю, що має різний досвід та представляє різні соціальні групи (46,2%), відокремлених зустрічей, залучаючи представників окремих груп молоді, яка потрапила в складні життєві обставини (28%).

3. Якщо говорити про наявну молодіжну інфраструктуру, то 48,4% опитаних громад зазначають, що вони не мають ні молодіжних центрів, ні молодіжних хабів на території громади. Якщо говорити про класичні демократичні інструменти участі в прийнятті рішень, то, згідно з опитуванням, використання молоддю таких інструментів є доволі низьким. Проте, середні показники участі молоді спостерігаються щодо форматів громадських слухань та робочих груп. Згідно з опитуванням, представники громад зазначають, що найчастіше надають молоді такі види підтримки як наставництво, консультативний супровід та коучинг (40,4%), людські ресурси (23,3%), а

також фінанси (14,9%). Окрім стипендійної підтримки в деяких громадах для обдарованої молоді, сталих практик стимулювання та заохочення молоді до участі не було знайдено.

Використані дослідницькі інструменти дозволили скласти певну карту проблем, з якими стикається місцева влада при розробці своєї місцевої молодіжної політики загалом та в процесі залучення молоді/партиципації зокрема. Постійні проблеми, які визначає місцева влада, полягають у наступному:

- *Фінансові*, з якими здебільшого стикаються невеликі громади та міста.

Фінансування молодіжних політик відбувається з місцевих бюджетів, але через їх неспроможність, воно не є пріоритетним.

- *Бюрократичні*, що пов'язані зі складністю роботи з державними коштами, а тому молодь та молодіжні організації більше зацікавлені у співпраці з іншими донорськими структурами, які мають більш спрощені процедури та звітування в процесі отримання коштів.

- *Законодавчі*. Наприклад, низькі нормативи цін, які регулюють вартість товарів та послуг, які закупаються за державні кошти та не відповідають реальності. До того ж представники місцевого самоврядування зазначають про

доволі суворе національне законодавство, яке регулює питання працевлаштування молоді з 14 років, що є суттєвим бар'єром в реалізації програм молодіжного працевлаштування на місцях.

- *Міграційні*, які торкнулись не тільки маленьких громад, але й навіть міст, що мають вищі навчальні заклади. Особливо гостро цю проблему відчувають сільські громади, в яких прошарок студентської молоді майже відсутній, і через постійний відтік молоді складно організувати системну молодіжну роботу.

- *Логістичні*, які характерні для сільських громад, та пов'язані з відсутністю транспортного сполучення між віддаленими селами. А тому, молодь з різних сіл не має можливості постійно збиратись, проводити зустрічі разом [48, с. 12-17].

Широкомасштабне вторгнення російської федерації вплинуло на молодь і роботу молодіжних центрів в Україні. Так, за результатами загальнонаціонального опитування 82% молодих людей зазначили втрати через війну. Можна припустити, що 18% респондентів, які не зазначили втрат від війни, їх не усвідомлюють або вважають свої втрати незначними порівняно з втратами інших людей, адже стресові та економічні фактори, ймовірно, торкнулися всіх. Станом на листопад 2022 року майже половина молодих людей мали проблеми через відключення електроенергії та нестабільний зв'язок... Інші найпоширеніші втрати від війни – це зниження або втрата доходу (36%) та погіршення психічного здоров'я (28%). Крім того, 18% зазначили розрив стосунків і стільки ж – розлуку з сім'єю, 16% – переміщення в інші населені пункти України (власне або членів сім'ї), 14% – смерть друзів або членів сім'ї, 6% – пошкодження житла і стільки ж – отримання травм, пов'язаних з воєнними діями (особисто або членами сім'ї). На відміну від 2021 року суттєво зросла стурбованість здоров'ям (власним або близьких) – 50% проти 35% у 2021 році; а також стурбованість психічним здоров'ям – 22% проти 11% у 2021 році. Відсутність грошей, яка в 2021 році була топ-проблемою молодих людей, відійшла на другий план після здоров'я та безпеки (її зазначили 31%), але дохід респондентів суттєво знизився: якщо в 2021 році 23% зазначили, що їм не вистачає на харчування та/або вистачає лише на покриття базових потреб, то в 2022 році до цієї категорії потрапило вже 40%. Стурбовані фізичною безпекою 27% опитаних, відсутністю можливості самореалізації – 19% та неможливістю працевлаштуватись – 19%. Загалом на момент опитування 12% молоді шукали роботу (в 2021 році не було такого питання, але, за даними Омнібусу Info Sapiens станом на лютий 2022 року до вторгнення 7% молодих людей шукали роботу). Попри величезні втрати від війни, на думку авторів звіту, зміцненню стабільності українського суспільства сприяють такі тенденції серед молоді: - зростання громадської активності. Частка молоді, що займається волонтерством, зросла з 20% до 42%. На противагу 6%, які вперше долучилися до волонтерської діяльності

протягом останніх 12 місяців в 2021 році, у 2022 році таких було вже 30%.

Також значно збільшилась частка молодих людей, які серед життєвих цілей зазначили – бути корисними своїй країні: з 6% у попередній хвилині до 37%

цього року. - Зростання частки тих, хто не хоче виїжджати з України з 49%

в 2021 році до 66%. Це може пояснюватись як посиленням патріотичних

настроїв та соціальної згуртованості, так і виїздом частини молоді за кордон

(тоді як ті, хто не хотів виїжджати, частіше залишились в Україні або повертались з-за кордону). - Бажання 76% молодих людей, які виїхали через

війну за кордон, повернутись в Україну. Зокрема, 64% планують повернутися

до свого населеного пункту, в якому раніше проживали, і тільки 2% – вже до

іншого (решта не визначились). Прикметно, що 57% молоді за кордоном серед

найважливіших цілей в житті зазначили бути корисними Україні - Єдність у

баченні умов миру і майбутнього України. Молодь одноставно підтримує

територіальну цілісність України: 86% респондентів визначили як абсолютно

неприйнятний варіант «Україна претендує лише на ту територію, яка

підконтрольна їй станом на сьогодні», а 71% так само відкинули варіант

встановлення миру, за якого Україна контролюватиме територію станом на 23

лютого 2022 року. Також порівняно з 2021 роком суттєво зросла підтримка

вступу до НАТО (з 59% до 80%) та ЄС (з 57% до 85%). Зростання

толерантності до найбільш стигматизованих вразливих груп. Частка тих, хто

не бажає жити поруч з ромами, знизилась з 44% до 35%, а поруч з ЛГБТК+ –

з 31% до 28%. Незважаючи на зростання поширеності проблем психічного

здоров'я внаслідок війни, дослідження не виявило загострення конфліктів

серед молоді, навпаки на відміну від 2022 року знизилась стурбованість

проблемами в родині, труднощами в спілкуванні, незмінням вирішувати

конфлікти. Окрім нетолерантності до вразливих груп, яка все ж лишається на

високому рівні, конфліктам серед молоді може сприяти неприязнь та

дискомфорт від російської мови серед оточення через асоціацію російської

мови з російським впливом. Порівняно з 2022 роком частка україномовного

спілкування з друзями зросла з 43% до 56%, на роботі або навчанні – з 51% до

63%, у сім'ї – з 49% до 58%, а частка виключно російськомовного спілкування в цих сферах знизилась майже вдвічі. Найчастіше російською говорять в сім'ї – 18%, а найрідше на роботі або в навчальних закладах – 9%. На жаль, 3% молодих людей стикалися з насильством через російську мову спілкування впродовж періоду війни (серед тих, хто в сім'ї говорить російською, ця частка становить 9%). Водночас регулярні опитування суспільної думки впродовж війни свідчать про постійне зниження частки російськомовних, тож припускаємо, що частота конфліктів на мовному ґрунті буде знижуватись.

Також спонукати конфлікти можуть розбіжності в позиції щодо бойкоту російського культурного простору, який підтримують 72%, а проти такого бойкоту 20% молодих людей. Знову ж таки, розвиток українського культурного простору, ймовірно, запобігатиме таким конфліктам. За словами переважної більшості опитуваних (72%), вони готові долучатися до процесу відновлення у своїй громаді, але лише 1% відповіли, що вже це роблять. Для підвищення громадської активності молоді, на думку респондентів(-ок), місцева влада або інші стейкхолдери мають зосередитися на створенні проєктів для молоді або за її участі, фінансувати проєкти молодих людей, сприяти або проводити публічні заходи (навчально-освітні та суспільно важливі) для молоді та спільно з іншими віковими групами, відкривати молодіжні центри для дозвілля, розвивати програми стажувань при інституціях» [5].

3.2. Експериментальна перевірка реалізації організаційних умов роботи молодіжних центрів в об'єднаних територіальних громадах

Під поняттям «організаційні умови» розуміємо обставини, які формують організаційну структуру, культуру, процеси та взаємодію всередині певної організації чи установи. Ці умови визначають як організація функціонує, як взаємодіють її частини, як сприяють вирішенню завдань та досягненню цілей. Організаційні умови можуть включати в себе: розподіл обов'язків, ієрархічну організацію та співробітництво між підрозділами та

відділами організації; сукупність цінностей, вірувань, норм та традицій, які визначають спосіб спілкування та поведінку працівників організації; встановлені правила, стандарти та процедури, які визначають спосіб прийняття рішень та взаємодію в організації; стилі керівництва, методи стимулювання працівників, розвиток лідерських якостей серед керівників; способи обміну інформацією всередині організації, включаючи вертикальну, горизонтальну та діагональну комунікацію; розподіл матеріальних, фінансових та людських ресурсів для виконання завдань та досягнення цілей; систему управління та прийняття рішень, стиль керівництва, методи контролю та оцінки результатів.

Організаційні умови визначають не тільки ефективність та продуктивність організації, а також впливають на робочий клімат та задоволеність працівників. Їхнє розуміння та оптимізація допомагають організаціям досягти своїх цілей та успішно функціонувати в конкретному середовищі.

Організаційні умови роботи молодіжних центрів в об'єднаних територіальних громадах можуть варіюватися в залежності від конкретних умов та потреб молоді в кожній громаді. Однак існують кілька загальних аспектів, які можна враховувати при організації та веденні роботи молодіжних центрів в таких громадах, зокрема:

- 1) *Залучення молоді до управління* – важливо створити умови для активної участі молоді в управлінні молодіжним центром. Це може включати в себе створення молодіжних рад, де молодь може висловлювати свої ідеї, пропозиції та потреби. Залучення молоді до управління має величезне значення для сучасних суспільств і організацій. Це перш за все свіжі погляди та інновації. Молодь приносить нові та креативні ідеї, оскільки вони виростають у сучасному світі з новими технологіями та підходами. Їхні новітні погляди можуть сприяти розробці інноваційних рішень та стратегій. Молодь є великою частиною суспільства, і їхні інтереси та потреби повинні бути враховані в управлінських рішеннях. Їх участь у прийнятті рішень може

сприяти створенню більш ефективних та справедливих політик та програм.

Управлінська діяльність допомагає молоді розвивати лідерські навички, такі як комунікація, вирішення конфліктів, прийняття рішень та співпраця, що буде корисним не лише в організаційному, але й в особистому житті. Приділення уваги управлінню та участь у громадському житті надає молоді можливість брати участь у громадських процесах та впливати на розвиток своєї спільноти.

Залучення молоді до управління сприяє підвищенню рівня довіри до владних структур та організації, оскільки молодь бачить, що їхні думки та ідеї мають значення. Молодь може внести свій внесок у планування та прийняття рішень

щодо викликів, з якими суспільство зіткнеться у майбутньому, таких як зміни в економіці, кліматичні зміни, технологічний розвиток тощо. Залучення молоді до управління не лише надає користь конкретним організаціям та суспільству в цілому, але й сприяє розвитку самої молоді, надаючи їм можливість навчитися, зростати та вносити важливий внесок у своє оточення.

2) *Партнерство з іншими організаціями* – співпраця з іншими місцевими організаціями, навчальними закладами, бізнесом та громадськими установами може забезпечити більше можливостей для молоді та розширити ресурсну базу молодіжного центру. Партнерство з іншими організаціями

суттєво розширює можливості молодіжних центрів. Вони можуть отримати доступ до нових ресурсів, знань, досвіду та навичок через співпрацю з іншими установами. Партнерство також дозволяє об'єднати ресурси та фінансові можливості для впровадження спільних проєктів та ініціатив. Це може включати в себе організацію спільних заходів, тренінгів або кампаній.

Партнерство з досвідченими організаціями може забезпечити молодіжним центрам доступ до експертів та консультантів, які можуть надати цінні поради та підтримку у розвитку програм та проєктів. Співпраця з різними організаціями може допомогти молодіжним центрам залучити більш

різноманітну аудиторію. Різноманітність учасників може призвести до більш інноваційних та креативних ідей. Через партнерство молодіжні центри можуть збільшити свій вплив на громадськість, більш ефективно впливати на політику

та суспільні зміни, оскільки спільно вони мають більше можливостей для створення значущих ініціатив. Співпраця з іншими організаціями дозволяє молодіжним центрам обмінюватися досвідом, вчитися від кращих практик та уникати помилок через взаємодію з організаціями, які вже пройшли подібний шлях. Таким чином, партнерство з іншими організаціями розширює можливості, збільшує ресурси, підвищує вплив та сприяє обміну досвідом, що робить його ключовим елементом успішної діяльності молодіжних центрів.

3) *Розвиток освітніх та культурних ініціатив* – молодіжний центр має стати місцем для надання різноманітних освітніх та культурних програм, включаючи тренінги, майстер-класи, лекції, виставки та інші заходи. Розвиток освітніх та культурних ініціатив в молодіжних центрах є ключовим для низки важливих аспектів, які впливають на молодь та суспільство в цілому. У першу чергу для розвитку навичок та знань. Освітні ініціативи надають молоді можливість отримати нові знання та навички. Це можуть бути як загальні навички (наприклад, навички комунікації, креативності, критичного мислення), так і спеціалізовані знання в певних галузях (наукові дослідження, мистецтво, технології тощо). Молодіжні центри можуть допомагати молоді в здобутті освіти, надаючи підтримку у виборі навчальних програм, підготовці до вступних іспитів, надаючи консультації з вибору кар'єри тощо. Культурні ініціативи допомагають зберегти та популяризувати культурну спадщину. Це може бути організація традиційних заходів, мистецьких виставок, концертів, лекцій та інших заходів, які вивчають та вшановують культурні та історичні цінності. Культурні ініціативи надають молоді можливість розвивати свою творчість, виражати себе через мистецтво, музику, танець, літературу тощо. Це сприяє самовираженню та відкриває нові можливості для творчої реалізації. Освітні та культурні ініціативи можуть допомагати молоді розуміти та поважати культурну різноманітність, що сприяє побудові відкритого, толерантного та багатокультурного суспільства. Участь у культурних та освітніх ініціативах допомагає молоді активно взяти участь у громадському житті, сприяє їхній самореалізації та громадському лідерству. Розвиток

освітніх та культурних ініціатив в молодіжних центрах сприяє освітньому розвитку, культурній самосвідомості, творчому вираженню та активному участи у громадському житті, що є важливими чинниками для індивідуального розвитку та підтримки культурного багатства суспільства.

4) *Залучення громадськості, розвиток волонтерських ініціатив* – посилення на підтримку громадськості може забезпечити необхідну підтримку для діяльності молодіжного центру. Розповсюдження інформації про заходи та досягнення центру може збільшити інтерес місцевих мешканців та бізнесу до участі в проектах центру. Залучення громадськості допомагає збільшити свідомість про соціальні та культурні питання в суспільстві. Молоді люди, беручи участь у волонтерських заходах, можуть отримати глибше розуміння потреб та проблем спільноти. Волонтерські ініціативи об'єднують молодь навколо спільної мети. Це сприяє формуванню відчуття спільноти, взаємодії та підтримки між громадянами. Волонтерство може бути спрямоване на рішення конкретних проблем або надання підтримки уразливим групам. Це може включати в себе допомогу військовим, внутрішньо переміщеним особам, допомогу освітнім установам, медичні заходи тощо. Участь у волонтерських заходах допомагає розвивати волонтерські навички, такі як лідерство, комунікація, співпраця та критичне мислення. Ці навички корисні як в особистому, так і в професійному розвитку. Волонтерство дозволяє використовувати громадські ресурси та енергію для вирішення конкретних суспільних проблем, необхідних для розвитку громади. Участь в волонтерських ініціативах сприяє підвищенню громадянської активності та відчуття відповідальності за розвиток своєї громади та суспільства в цілому. Залучення громадськості та розвиток волонтерських ініціатив сприяють формуванню активної та відповідальної громадянської позиції, зміцнюють спільноту та сприяють соціальному розвитку.

5) *Фінансування та ресурси* – забезпечення стабільного фінансування для молодіжного центру дозволяє розробляти та реалізовувати програми та проекти. Це може включати в себе державне фінансування,

гранти, спонсорську підтримку та внесок місцевої громади. Фінансування є основною складовою для забезпечення роботи молодіжних центрів. Ці кошти використовуються на оплату персоналу, організацію заходів, навчальні матеріали та інфраструктуру. Фінансування дозволяє молодіжним центрам розробляти та впроваджувати різноманітні програми та заходи, які відповідають потребам та інтересам молоді. Фінансові ресурси можуть бути використані для реалізації нових ініціатив та проєктів, які спрямовані на покращення умов життя молоді та їхню участь у суспільному житті.

Фінансування дозволяє молодіжним центрам організувати навчальні та тренінгові заходи, які сприяють освітньому розвитку молоді, розвитку їхніх навичок та знань. Проші можуть бути використані на найм кваліфікованих спеціалістів, які можуть забезпечити якісні послуги та консультації молоді.

Фінансування може бути використане для покращення та розвитку інфраструктури молодіжних центрів, що забезпечує зручні та безпечні умови для учасників. Фінанси можуть бути використані для підтримки співпраці з іншими організаціями та партнерами, що розширює можливості та ресурси для молодіжних центрів. Фінансування та доступ до ресурсів є основними елементами, які допомагають молодіжним центрам виконувати їхню місію, забезпечуючи необхідні ресурси для розвитку та надання якісних послуг молоді.

б) *Використання технологій* – використання сучасних технологій та соціальних мереж може допомогти взаємодії з молоддю, популяризації заходів та створенні спільноти навколо молодіжного центру. Молодь виростає в диджиталізованому світі, тому використання технологій є ефективним способом залучити їх до участі в різних програмах та ініціативах молодіжних центрів. Використання онлайн платформ, веб-сайтів, мобільних додатків тощо дозволяє надавати інформацію та послуги молоді дистанційно, що підвищує їхню доступність незалежно від місця проживання. Інтерактивні навчальні платформи, відеосуроки, веб-семінари дозволяють молодіжним центрам надавати освітні ресурси та розвивати навички молоді в різних сферах.

Використання електронної пошти, соціальних мереж, месенджерів допомагає впроваджувати ефективний спосіб комунікації з молоддю, а також сприяє взаємодії між молодими людьми. Використання спеціалізованих програм і систем допомагає молодіжним центрам ефективно вести облік учасників, реалізовувати проекти, аналізувати дані та оцінювати результати. Технології надають можливість експериментувати з новими ідеями, використовувати віртуальну реальність, штучний інтелект, інтерактивні додатки для реалізації творчих та інноваційних проектів. Молодь може використовувати технології для творчого самовираження, створення власного вмісту, такого як відео, блоги, музика, що сприяє їхньому розвитку та самовираженню. Використання технологій в молодіжних центрах розширює можливості спілкування, навчання та творчості молоді, сприяє розвитку їхніх навичок та допомагає підвищити ефективність програм та ініціатив.

Ці організаційні умови можуть служити основою для успішної роботи молодіжних центрів в об'єднаних територіальних громадах, сприяючи розвитку молоді та підтримці їхніх потреб та інтересів.

З метою вивчення обізнаності молоді про існування молодіжних центрів в об'єднаних територіальних громадах, провели опитування у телеграм каналі ОТГ. Результати свідчать, що більшість респондентів не знають про функціонування молодіжних центрів (просторів) у громаді (див. Табл. 3.2.1).

Таблиця 3.2.1.

Поінформованість про функціонування молодіжних центрів у громаді

Поінформованість	Осіб	%
Знаю про функціонування молодіжних центрів в	7	11,29
ОТГ Не знаю	31	50

Не цікаво	24	38,71
	62	100

З метою реалізації обґрунтованих організаційних умов залучення молоді до діяльності молодіжних центрів нами проводилася відповідна робота щодо розміщення інформаційно-просвітницьких матеріалів у телеграм каналі громади. Його контент спрямований ознайомлення підписників каналу із метою діяльності молодіжного центру громади, контактами, адресою розміщення, анонсами тематичних заходів (зустрічей, воркшопів, дискусій) з актуальних тем, які цікавлять молодь, а також культурно-масовими заходами (концерти, арт-виставки та спортивні турніри), інформацію про волонтерські проекти та співпрацю з громадою (партнерство з місцевими школами, коледжами, бізнес-структурами для спільних проектів), благодійні проекти та акції, менторською програмою щодо стабілізації психо-емоційного стану у дні війни, самореалізації, вибору кар'єри, навчання, особистого розвитку (тренінги з розвитку навичок лідерства, комунікації, переговорів тощо).

Така робота була спрямована на залучення молоді до активної участі в діяльності молодіжного центру та надання їм можливості розвитку навичок, спільної роботи з громадою та самовираження. Вона базується на принципах взаємодії, відкритості, креативності та взаєморозуміння, створюючи позитивний та стимулюючий середовище для розвитку молоді у молодіжному центрі.

Результати повторного опитування свідчать, що серед молоді значно зріс інтерес до діяльності молодіжних центрів, вони долучалися до заходів центру та висловлювали готовність брати активну участь у плануванні та реалізації спільних заходів.

Таблиця 3.2.2.

Поінформованість про функціонування молодіжних центрів у громаді

Поінформованість	Осіб	%
Знаю про функціонування молодіжних центрів в ОТГ	53	85,48
Не знаю	3	4,84
Не цікаво	6	9,68
	62	100

Порівняння результатів таблиці 3.2.2 та 3.2.1, тобто поінформованості молоді щодо діяльності молодіжних центрів в об'єднаній територіальній громаді свідчить, що відсоток осіб, які знають про функціонування молодіжних центрів в ОТГ зріс на 74,19% (із 11,29% до 85,48%); відсоток тих, не знає зменшився на 45,16% (із 50% до 4,84%) і важливо, що відсоток осіб, яким «не цікаво» зменшився на 29,03% (із 38,71% до 9,68%).

Таким чином, можна зробити висновок, що використання сучасних технологій, зокрема соціальних мереж (Telegram) з метою інформування молоді щодо діяльності молодіжних центрів, можливостей долучення молодих людей до прийняття управлінських рішень, партнерства з іншими організаціями, реалізації освітніх та культурних ініціатив, долучення до громадських та волонтерських ініціатив, залучення ресурсів громади позитивно впливає на інтерес молоді до діяльності молодіжних центрів.

Висновок до третього розділу

Вивчення стану функціонування молодіжних платформ свідчить, що для 63% респондентів та респонденток важливо, щоб у їхній громаді працював молодіжний центр або простір. Більше половини опитаних (58%) вважають, що молодіжні центри повинні проводити спортивні заходи, 47% – розважальні заходи, а 46% – що молодіжні центри мають надавати культурно-мистецькі

послуги. На думку опитаних молодих людей, соціальні мережі є для них найпопулярнішим джерелом інформації про молодіжні центри.

Найпоширеніші послугами молодіжних центрів є проведення розважальних заходів, які проводить 87% опитаних центрів, і соціальні та волонтерські

проекти, які імплементує 81% центрів. З іншого боку, є такі послуги, якими

молодь цікавиться більшою мірою, а молодіжні центри їх надають порівняно

нечасто. Це, зокрема, проведення спортивних заходів, надання юридичних консультацій, стажування за кордоном та тренінги для тих, хто планує виїхати

за кордон.

Широкомасштабне вторгнення російської федерації вплинуло на молодь і роботу молодіжних центрів в Україні. Так, за результатами

загальнонаціонального опитування 82% молодих людей зазначили втрати через війну. Найпоширеніші втрати від війни – це зниження або втрата доходу

(36%) та погіршення психічного здоров'я (28%). Крім того, 18% зазначили

розрив стосунків і стільки ж – розлуку з сім'єю, 16% – переміщення в інші

населені пункти України (власне або членів сім'ї), 14% – смерть друзів або

членів сім'ї, 6% – пошкодження житла. Стурбовані фізичною безпекою 27%

опитаних/

Основними організаційними умовами роботи молодіжних центрів в об'єднаних територіальних громадах є залучення молоді до управління,

партнерство з іншими організаціями, розвиток освітніх та культурних

ініціатив, залучення громадськості, розвиток волонтерських ініціатив,

фінансування та ресурси, використання сучасних технологій та соціальних

мереж.

ВИСНОВКИ

Основними нормативно-правовими документами, що визначають законодавчо-правове регулювання функціонування молодіжних центрів є: Закон України «Про основні засади молодіжної політики», Указ Президента України «Про Національну молодіжну стратегію до 2030 року», Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження типових положень про молодіжний центр та про експертну раду при молодіжному центрі».

Розвиток спільнот молодіжних центрів в Україні має свої особливості розвитку, зокрема громадянсько-патріотичне спрямування, що пов'язано із повномасштабним військовим вторгненням військ російської федерації, що обумовило переорієнтації напрямів своєї роботи на надання гуманітарної допомоги, психологічної та юридичної підтримки, організацію та функціонування притулків, надання послуги, пов'язані з роботою з дітьми та із людьми з інвалідністю; культурний контекст, оскільки Україна має багатий культурний спадок, який може впливати на програми та заходи молодіжних центрів; соціально-економічна ситуація, що передбачає урахування економічних викликів у країні, молодіжні центри можуть зосереджуватися на питаннях професійного розвитку, наданні підтримки у пошуку роботи та підприємництва для молоді; патріотизм і громадянська активність, що сприяє розвитку патріотизму, національної гідності та громадянської активності серед молоді; міжкультурна взаємодія, оскільки Україна має різноманітне населення з різних культур та етнічних груп, тому можуть виступати як місця для сприяння взаєморозумінню, толерантності та взаємодії між різними культурами; технологічний розвиток – використання сучасних технологій, зокрема Інтернету та соціальних мереж, може сприяти залученню молоді до молодіжних центрів, а також розвитку онлайн-спільнот та навчальних ресурсів.

Вивчення зарубіжного досвіду функціонування молодіжних центрів свідчить, що багато країн у світі мають цікавий та значущий досвід роботи з молоддю через молодіжні центри та організації. Однією з країн, яка визначається своєю інноваційною роботою з молоддю, є Швеція. Ця країна має

розвинуту мережу молодіжних центрів, які надають різноманітні можливості для освіти, культурної активності, розвитку навичок та громадянської участі молоді. Інші країни, які також мають цікавий досвід роботи молодіжних центрів, включають Норвегію, Фінляндію, Данію, Нідерланди, США, Канаду

та Новий Зеландію. У цих країнах молодіжні центри активно працюють над розвитком навичок молоді, підтримкою громадської участі, розвитком культурних та мистецьких ініціатив, а також надають підтримку у сфері зайнятості та підприємництва для молоді. Крім того, країни Європейського союзу мають спільні ініціативи та програми для розвитку молодіжних центрів через програми фінансування, обмін досвідом та співпрацю між країнами.

Важливо відзначити, що кожна країна може мати унікальний підхід до роботи з молоддю, відповідно до своїх культурних, соціальних та економічних особливостей.

Молодіжні центри в Україні відіграють важливу роль у розвитку молоді, підтримці їх самореалізації та активної громадянської участі. Досвід їхньої роботи включає різні аспекти. Зокрема молодіжні центри а) організують різноманітні заходи, такі як майстер-класи, тренінги, семінари та культурні події, які сприяють розвитку навичок, творчих здібностей та підтримці культурного спадку; б) надають консультації щодо кар'єрних можливостей, підтримують у створенні резюме, проводять тренінги з розвитку професійних навичок та організують зустрічі з роботодавцями; в) укладають партнерства з психологами та консультантами для надання психологічної підтримки молоді та проведення освітніх заходів про ментальне здоров'я; г) сприяють участі молоді в громадських ініціативах та волонтерських проектах, спонсорують та організують благодійні заходи та акції; д) застосовують сучасні технології, такі як вебінари та онлайн-курси, для навчання та сприяння

доступності інформації для молоді; сприяють розвитку лідерських навичок у молоді через лідерські тренінги, форуми та проекти громадського лідерства.

Для 63% респондентів та респонденток важливо, щоб у їхній громаді працював молодіжний центр або простір. Більше половини опитаних (58%) вважають, що молодіжні центри повинні проводити спортивні заходи, 47% – розважальні заходи, а 46% – що молодіжні центри мають надавати культурно-мистецькі послуги. На думку опитаних молодих людей, соціальні мережі є для них найпопулярнішим джерелом інформації про молодіжні центри.

Найпоширеніші послугами молодіжних центрів є проведення розважальних заходів, які проводить 87% опитаних центрів, і соціальні та волонтерські проєкти, які імплементує 81% центрів. З іншого боку, є такі послуги, якими молодь цікавиться більшою мірою, а молодіжні центри їх надають порівняно нечасто. Це, зокрема, проведення спортивних заходів, надання юридичних консультацій, стажування за кордоном та тренінги для тих, хто планує виїхати за кордон.

Найпоширеніші напрями роботи опитаних молодіжних центрів – це інтелектуальний, моральний, духовний розвиток молоді та реалізація її творчого потенціалу (такий напрям є у 83% молодіжних центрів), соціалізація та самореалізація молоді (79%) та популяризація здорового способу життя

молоді (76%). Також поширеними є такі напрями роботи, як забезпечення громадянської освіти молоді та розвитку волонтерства (72%), підтримка ініціатив молоді (70%) та національно-патріотичне виховання молоді (68%).

Широкомасштабне вторгнення російської федерації вплинуло на молодь і роботу молодіжних центрів в Україні. Так, за результатами загальнонаціонального опитування «82% молодих людей зазначили втрати через війну. Можна припустити, що 18% респондентів, які не зазначили втрат від війни, їх не усвідомлюють або вважають свої втрати незначними порівняно з втратами інших людей, адже стресові та економічні фактори, ймовірно,

торкнулися всіх. Станом на листопад 2022 року майже половина молодих людей мали проблеми через відключення електроенергії та нестабільний зв'язок... Інші найпоширеніші втрати від війни – це зниження або втрата

доходу (36%) та погіршення психічного здоров'я (28%). Крім того, 18% зазначили розрив стосунків і стільки ж – розлуку з сім'єю, 16% – переміщення в інші населені пункти України (власне або членів сім'ї), 14% – смерть друзів або членів сім'ї, 6% – пошкодження житла і стільки ж – отримання травм, пов'язаних з воєнними діями (особисто або членами сім'ї). Стурбовані фізичною безпекою 27% опитаних, відсутністю можливості самореалізації – 19% та неможливістю працевлаштуватись – 19%.

Основними організаційними умовами роботи молодіжних центрів в об'єднаних територіальних громадах є: залучення молоді до управління, партнерство з іншими організаціями, розвиток освітніх та культурних ініціатив, залучення громадськості, розвиток волонтерських ініціатив, фінансування та ресурси, використання сучасних технологій та соціальних мереж.

З метою реалізації обґрунтованих організаційних умов залучення молоді до діяльності молодіжних центрів нами проводилася відповідна робота щодо розміщення інформаційно-просвітницьких матеріалів у телеграм каналі громади. Його контент спрямований ознайомлення підписників каналу із метою діяльності молодіжного центру громади, контактами, адресою розміщення, анонсами тематичних заходів (зустрічей, воркшопів, дискусій) з актуальних тем, які цікавлять молодь, а також культурно-масовими заходами (концерти, арт-виставки та спортивні турніри), інформація про волонтерські проекти та співпрацю з громадою (партнерство з місцевими школами, коледжами, бізнес-структурами для спільних проектів), благодійні проекти та акції, менторською програмою щодо стабілізації психо-емоційного стану у дні війни, самореалізації, вибору кар'єри, навчання, особистого розвитку (тренінги з розвитку навичок лідерства, комунікації, переговорів тощо).

Порівняння результатів первинного і вторинного діагностичного зрізів, тобто поінформованості молоді щодо діяльності молодіжних центрів в об'єднаній територіальній громаді свідчить, що відсоток осіб, які знають про функціонування молодіжних центрів в ОТГ зріс на 74,19% (із 11,29% до

85,48%); відсоток тих, не знає зменшився на 45,16% (із 50% до 4,84%) і важливо, що відсоток осіб, яким «не цікаво» зменшився на 29,03% (із 38,71% до 9,68%).

Таким чином, можна зробити висновок, що використання сучасних технологій, зокрема соціальних мереж (Telegram) з метою інформування молоді щодо діяльності молодіжних центрів, можливостей долучення молодих людей до прийняття управлінських рішень, партнерства з іншими організаціями, реалізації освітніх та культурних ініціатив, долучення до громадських та волонтерських ініціатив, залучення ресурсів громади позитивно впливає на інтерес молоді до діяльності молодіжних центрів.

НУБІП УКРАЇНИ

НУБІП УКРАЇНИ

НУБІП УКРАЇНИ

НУБІП УКРАЇНИ

НУБІП УКРАЇНИ

НУБІП УКРАЇНИ

НУБІП УКРАЇНИ

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бех І. Д. Вибрані наукові праці. Виховання особистості. Том 2. Чернівці, Букрек, 2015. 640 с.
2. Бородин Є. І., Хожило І. І., Тарасенко Т. М. Управління соціально-гуманітарною сферою в процесі добровільного об'єднання територіальних громад: теоретичний та практичний аспекти. *Аспекти публічного управління*. 2015. № 5–6. С. 65–75.
3. Бровко Н. І. Формування та реалізація молодіжної політики в сільській місцевості в умовах децентралізації. *Порівняльно-адаптивне право*. 2017. № 6. С. 60–62.
4. Воронцова Ж. В. Самореалізація особистості старшокласника у процесі диференційованої навчальної діяльності: дис. ... канд. пед. наук : 13.00.09. Харків, 2007. 243 с.
5. Вплив війни на молодь в Україні
URL: https://mms.gov.ua/storage/app/sites/16/Molodizhna_polityka/2023/Socdoslidjenja/%D0%92%D0%BF%D0%BB%D0%B8%D0%B2%20%D0%B2%D1%96%D0%B9%D0%BD%D0%B8%20%D0%BD%D0%B0%20%D0%BC%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B4%D1%8C%20%D0%B2%20%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%96.2023.pdf (дата звернення: 10.04.2023)
6. Гармаш С. А. Педагогічні умови самореалізації особистості старшокласника у позакласній виховній роботі: дис. ... канд. пед. наук : 13.00.07. Харків, 2004. 245 с.
7. Головатий М. Ф. Державна молодіжна політика як феномен суспільного розвитку і нова парадигма державотворення у країнах перехідного періоду. URL: <http://www.politik.org.ua/vid/magcontent.php3?m=8&n=23&c=258> (дата звернення: 20.10.2022).

8. Головенько В. А. Молоде покоління України в алгоритмі суспільних процесів. *Український соціум* 2016. № 2. С. 34.

9. Громадянське суспільство України в умовах війни. URL: https://mms.gov.ua/storage/app/sites/16/Molodizhna_polityka/2023/Socdoslidjenja/%D0%94%D0%BE%D1%81%D0%BB%D1%96%D0%B4%D0%B6%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F%D0%93%D1%80%D0%BE%D0%BC%D0%B0%D0%B4%D1%8F%D0%BD%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B5%20%D1%81%D1%83%D1%81%D0%BF%D1%96%D0%BB%D1%8C%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%BE%20%D0%B2%20%D1%83%D0%BC%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D1%85%20%D0%B2%D1%96%D0%B9%D0%BD%D0%B8.pdf. (дата звернення 10.04.2023)

10. Ефективний менеджмент молодіжних центрів. URL: <https://www.britishcouncil.org.ua/activecitizens/media/youth-centres> (дата звернення 10.04.2023)

11. З 2021 року «Національна мережа розвитку локальної філантропії» реалізує проєкт «Рух молодіжних банків «Україні – просування культури філантропії та залучення молоді до громадянського суспільства». URL: <https://philanthropy.com.ua/news/view/z-2021-rokunacionalna-mereza-rozvitku-lokalnoi-filantropii-realizue-proekt-ruh-molodiznih-bankiv-ukraini-prosuvanna-kulturi-filantropii-ta-zalucenna-molodi-do-gromadanskogo-suspilstva>

12. Заболотна Н. М., Мельник О. В., Косарук О. М. Тренінгові методики розвитку функціональних компетенцій у молоді Науково-методичне видання. Вінниця: ФОП Рогальська І.О., 2019. 124 с.

13. Звіт про залучення, взаємодію та створення можливостей для молоді в Україні. URL: https://mms.gov.ua/storage/app/sites/16/Molodizhna_polityka/2023/Socdoslidjenja/zaluchennya-vzaemodiya-ta-stvorennja-mozhливостей-dlya-molodi-v-ukraini-2021-mizhnarodna-organizatsiya-z-migratsii.pdf. (дата звернення 10.04.2023)

14. Знак якості Ради Європи для молодіжних центрів. URL: <https://rm.coe.int/youth-centreukr-good-practices/1680a1646f> (дата звернення: 25.12.2022).

15. Інституційна спроможність молодіжних центрів східної України. *News letter, giz*. 2019. №4. С. 6–13.

16. Інформація по відкритим молодіжним центрам в рамках проекту «Гідна країна для гідних людей» за 2017-2020 роки у Донецькій області URL: https://donmolod.gov.ua/images/stories/MOLOD_POLITIKA/2020/Molodcentr201720201.pdf

17. Костюкевич А. М., Навлусь А. С. Вітчизняний та зарубіжний досвід створення молодіжних центрів у сільських громадах. *Bulletin National University of Water and Environmental Engineering*. Том 4. № 100 (2022), 55-65

18. Левченко Л.С. Творча самореалізація старшокласників у науково-дослідницькій діяльності шкіл нового типу: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01. Суми, 1999. 211 с.

19. Левченко Н. Молодіжний центр у контексті розвитку молодіжної роботи. *Ввічливість. Humanitas, Bun. 1, 2022. С. 67-73.*

20. Лісовець, О. Молодіжний центр як інноваційний інститут самореалізації молоді в Україні. *Соціальна робота та соціальна освіта*. №1(6) (2021), 176-183

21. Мінкін Я. Удосконалення програм українських молодіжних центрів як засіб посилення ролі молодого покоління у процесах прийняття політичних рішень. Львів, 2018. 108 арк.

22. Мішина Н. В. Про перспективи залучення молоді до участі у місцевому самоврядуванні в Україні. *Наук. тр. Нац. ун-ту «Одеська юридична академія» : зб. наук. пр. НУ ОЮА*. 2013. Т. 13. С. 304–309.

23. Модель участі молоді. Дитячий фонд ООН (ЮНІСЕФ). 2018. URL: <http://dsms1.gov.ua/index/ua/material/40791> (дата звернення 10.04.2023)

24. Молодіжна політика в об'єднаних територіальних громадах. В рамках програми «Молодіжний працівник». 2018. URL: <file:///C:/Users/I/Downloads/ManualYW-1.pdf> (дата звернення 10.04.2023)

25. Молодіжний Банк Ініціатив Вінниці. URL: <https://www.facebook.com/mbi.vinnitsia/>

26. Молодіжні центри: методичний посібник. Основні принципи та засади. Управління у справах сім'ї та молоді Донецької обласної державної адміністрації, комунальний позашкільний навчальний заклад «Донецький обласний дитячо-молодіжний центр. Краматорськ, 2017 р. 64 с.

27. Молодіжні центри: національні практики створення та організації роботи / за ред. І.Е. Пешої. Київ: ДУ «Державний інститут сімейної та молодіжної політики», 2019. 53 с.

28. Молодь і громада: зміни заради майбутнього. Київ, 2019. URL: <http://auc.org.ua/library/>

29. Молодь України – 2017. Результати соціологічного дослідження Тернопіль ТОВ «Гермес-граф», 2017. 72 с.

30. Молодь України – 2018. Результати репрезентативного соціологічного дослідження. Київ : ДП «Редакція інформаційного бюлетеня «Офіційний вісник Президента України», 2018. 72 с.

31. Молодь України -2015 URL: https://mms.gov.ua/storage/app/sites/16/Mizhnarodna_dijalnist/Sociologichni_dosl_idzhennia/doslidzhennya-block-eng.pdf (дата звернення 10.04.2023)

32. Молодь України -2019 URL: https://mms.gov.ua/storage/app/sites/16/Mizhnarodna_dijalnist/Sociologichni_dosl_idzhennia/molod-ukrayini-2019.pdf (дата звернення 10.04.2023)

33. Мотречко В. Вплив органів місцевого самоврядування на розвиток молодіжної політики в Україні. *Акт. пробл. держ. упр.* 2015. Вип. 2. С. 151–

34. Несват Т. Реалізація молодіжної політики в умовах децентралізації влади на регіональному рівні (на прикладі Запорізької області). *Державне управління та місцеве самоврядування*. 2019. Вип. 1(40). С. 137–143.

35. Опитування населення територіальних громад в рамках проекту «Молодіжні банки – 2021». Державний інститут сімейної та молодіжної політики. URL: <https://dismp.gov.ua/opituvannya-naseleण्या-teritorialnih-gromad-v-ramkah-proektu-molodizhnybank-2021/> (дата звернення 05.09.2021).

36. Оцінка молодіжних політик та практик молодіжної участі на місцевому рівні в Україні. URL: <https://inmol.org/otsinka-molodizhnykh-polityk-ta-praktyk-molodizhnoi-uchasti-na-mistsevomu-rivni-v-ukraini/>. Дата звернення 2 листопада 2022 р.

37. Переглянута Європейська хартія участі молоді в громадському житті на місцевому і регіональному рівні. URL: http://humanrightsukraine.org.ua/wp-content/uploads/2015/10/eu_charter_ukr.pdf

38. Пеша І. Молодіжні банки як інноваційна технологія молодіжної участі. *Соціальна робота та соціальна освіта*. 2023. Вип. 1 (10). С. 57–63.

39. Пеша. І. В. Молодіжні центри: національні практики створення та організації роботи. Київ : ДУ «Державний інститут сімейної та молодіжної політики». 2019. 53 с.

40. Плюєкніч К. В. Молодіжний громадський рух як чинник державотворення в Україні : автореф. дис. ... канд. наук з держ. упр. : 25.00.01. Київ, 2009. 20 с.

41. Портфоліо молодіжної роботи Ради Європи. Council of Europe, версія англійською мовою; Міністерство молоді та спорту України, переклад українською мовою. 2016. URL:

<https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/331/pmr.pdf>. (дата звернення 10.04.2023)

42. Про затвердження типових положень про молодіжний центр та про експертну раду при молодіжному центрі. Постанова КМУ від 20 грудня

2017 р. № 1014 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1014-2017-%D0%BF#Text>. Дата звернення 2 листопада 2022 р.

43. Про Національну молодіжну стратегію до 2030 року. Указ Президента України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/94/2021#Text>. Дата звернення 2 листопада 2022 р.

44. Про основні засади молодіжної політики. Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1414-20#Text>. Дата звернення 2 листопада 2022 р.

45. Про схвалення Концепції Державної цільової соціальної програми «Молодь України» на 2016–2020 рр.; розпорядження Кабінету України від 30.09.2015 р. № 1018-р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/> (дата звернення: 20.09.2022).

46. Рекомендації Національної молодіжної ради України до Стратегії розвитку державної молодіжної політики на період до 2030 року. URL: Режим доступу до ресурсу: <http://nucukraine.org/wp-content/uploads/2019/03/Strategiya-molodizhnoy-politiki-2030-2.pdf> (дата звернення 10.04.2023)

47. Світлична М.В. Удосконалення систем управління молодіжних центрів в малих громадах областей Сходу України: Магістерська робота: (073 «Менеджмент») Український католицький університет. Кафедра управління та організаційного розвитку. Наук. кер: к.е.н., доцентка Шурко У.В. Львів: УКУ, 2021. 96с.

48. Сербан А., Оварова В. Оцінка молодіжних політик та практик молодіжної участі на місцевому рівні в Україні. Звіт в рамках проекту «Посилення демократичного врядування на місцевому рівні в Україні» в рамках Плану дій Ради Європи для України на 2018-2022 роки у співпраці з Асоціацією міст України. URL: <https://inmol.org/otsinka-molodizhnykh-polityk-ta-praktyk-molodizhnoi-uchasti-na-mistsevomu-rivni-v-ukraini/> (дата звернення: 25.09.2022).

49. Стадник М.М., Удовиченко В.П., Павлюк В.В. Активізація молодіжного лідерства в новоутворених громадах. *Публічне управління та місцеве адміністрування*. № 3 (22), 2019. С.211-217.

50. Становище молоді України 2021. URL:

https://mms.gov.ua/storage/app/sites/16/Molodizhna_polityka/stanovishche-molodi-2021.pdf (дата звернення 10.04.2023)

51. Стань учасником «Молодіжного банку ініціатив». Глобний сайт Ніжина, де ви знайдете всю інформацію про новини, події та історію міста.

URL: <https://mynizhyn.com/news/misto-iregion/9054-stan-uchasnikom-molodizhnogo-banku-iniciativ.html> (дата звернення 20.04.2023)

52. Стукач Т. Молодіжна політика: суть, основні принципи та стан реалізації в Україні. *Таврійський науковий вісник. Сер. Економіка*. 2020. № 4.

С. 125–131. URL: <https://doi.org/10.32851/2708-0366/2020.4.15> (дата звернення: 20.09.2022).

53. Ступак О. Діагностичний інструментарій дослідження рівня соціальної активності молоді. *Гуманізація навчально-виховного процесу*. 2019, № 6 (98). С.247-260.

54. Ткачук В. О. Перспективи діяльності обласних молодіжних центрів праці щодо працевлаштування молоді в промисловості за робітничими професіями. *Трансформація соціально-трудової сфери: сучасні виклики, тенденції, доміанти інноваційного розвитку* [Електронний ресурс]:

матеріали міжнар. наук.-практ. Інтернет-конф., приуроч. до 50-я каф. Упр-ня персоналом та екон. праці КНЕУ ім. В. Гетьмана, 2–6 листоп. 2015 р. Київ: КНЕУ, 2015. С. 202–204.

55. Українське покоління Z: цінності та орієнтири. Результати загальнонаціонального опитування. (2017) URL:

https://mms.gov.ua/storage/app/sites/16/Molodizhna_polityka/2023/Socdoslidjenja-ukrainske-pokolinnya-z-tsinnosti-ta-orientiri-2017-gfk-ukraine.pdf (дата

звернення 10.04.2023)

56. Формування та реалізація державної молодіжної політики в Україні в умовах децентралізації/ Балакірєва О. М. та ін. Тернопіль: ГОВ «Терно-граф», 2017. 100 с.

57. Цінності української молоді. Результати репрезентативного соціологічного дослідження становища молоді (2016). URL: https://mms.gov.ua/storage/app/sites/16/Mizhnarodna_dijalnist/Sociologichni_dosl_idzhennja/zvit-dosl_idjennja-2016.pdf (дата звернення 10.04.2023)

58. Чубукіна О. М. Культурно-дозвільна діяльність клубних молодіжних центрів педагогічних ВНЗ. *Professional Art Education*. 2020. Vol. 1, No. 1, С. 58–63.

59. Як живе молодь України у час COVID-19? URL: https://mms.gov.ua/storage/app/sites/16/Molodizhna_politvka/2023/Socdoslidjenja/%D0%AF%D0%BA%20%D0%B6%D0%B8%D0%B2%D0%B5%20%D0%BC%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B4%D1%8C%20%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%BD%D1%97%D0%BD%D0%B8%20%D0%BE%D1%96%D0%B4%20%D1%87%D0%B0%D1%81%20COVID-19.%202020.%20%D0%9F%D0%A0%D0%9E%D0%9E%D0%9D.pdf (дата звернення 10.04.2023)

60. Яценко А. Закономірності побудови та розвитку спільнот в Україні на основі молодіжних центрів: магістерська робота (073 «Менеджмент», освітня програма «Управління неприбутковими організаціями»). Український католицький університет. Кафедра управління і організаційного розвитку. Львів: УКУ, 2020, 79 с.

61. Hart Roger A. Children's Participation: From tokenism to citizenship. Florence: UNICEF International Children's Fund, 1992. URL: https://www.unicef-irc.org/publications/pdf/childrens_participation.pdf

62. YouthBank – Молодіжний банк ініціатив – Єднання. Новини – Єднання. URL: <http://ednannya.ua/our-programs-and-activities/pidtrymuємо-lokalnu-filantropiю/155-fondu-hromad/8610-molodizhni-banki> (дата звернення 09.04.2023).